

Nemunas

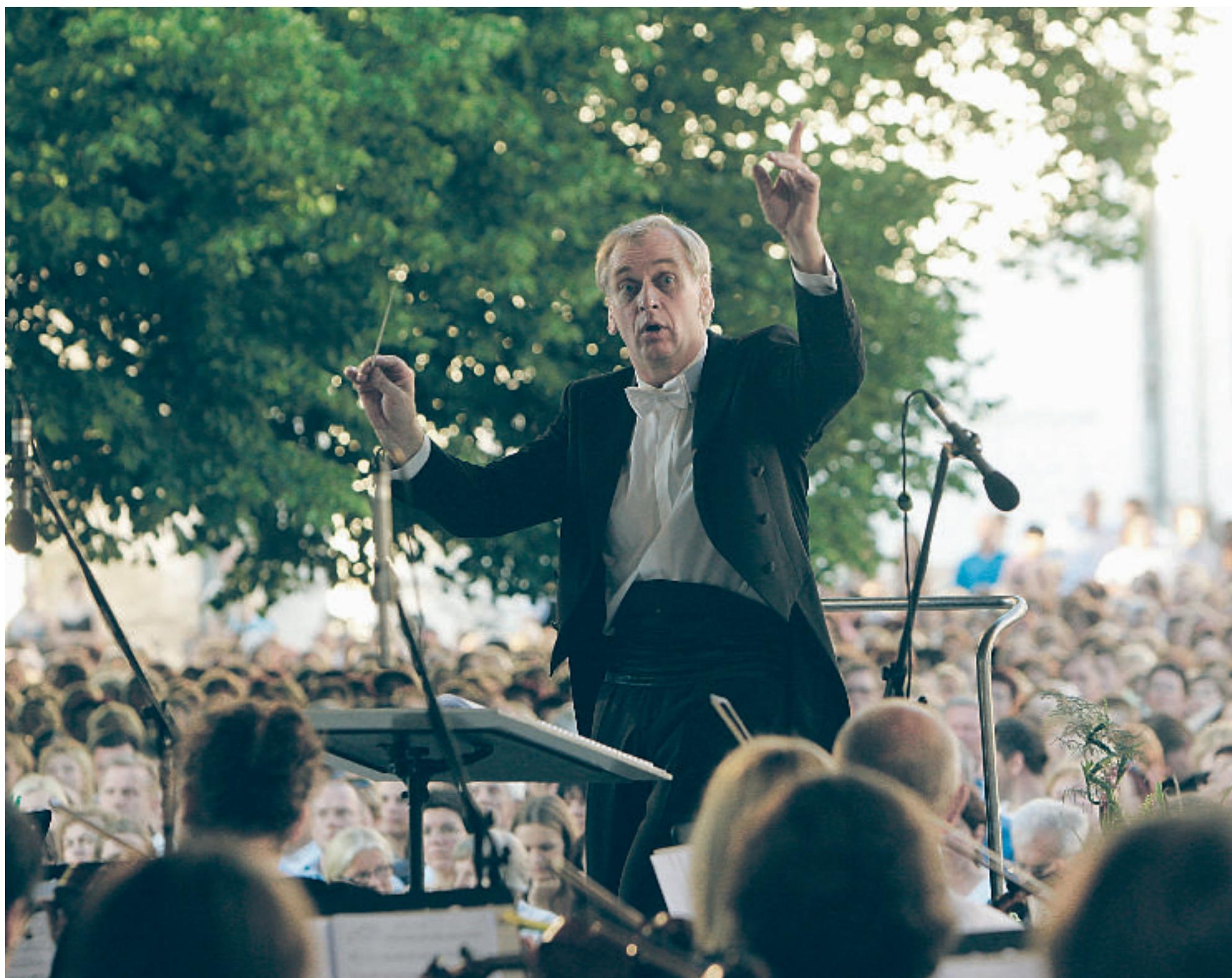
Nr. 22
(340-781)

2011 m.
birželio 9-15 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Evaldo BUTKEVIČIAUS („Kauno diena“) nuotrauka

Tiltai

3-7 p.

Gediminas JANKAUSKAS

Ant „Gyvenimo medžio“ pražydo palmės šakelė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Lélės skubėjo į Kauną

Evaldas IGNATAVICIUS

Tarp sakurų ir olimpiečių:

Poezijos pavasariai Juozo Šalkausko taikiklyje

9 770 134 314007

XVI Pažaislio muzikos festivalis prasidėjo! Simboliskai įprastoje vietoje – Pažaislio vienuolyno prieigose. Tačiau šį kartą atidarymo koncerto klasikos atstovus – orkestrą, kuriam dirigavo Gintaras Rinkevičius, bei chorą, vadovaujamą Petro Bingelio, – papildė šou pasaulio atstovai. Atlikėjai: Vilija Pilibaitytė-Mia, Rosita Čivilytė, Donatas Montvydas ir Sasha Song. Skambėjo populiarios Freddy'o Mercury'o, Michaelo Jacksono, George'o Michaelo, Tinos Turner, Whitney Houston, Bryano Adamso, Barbros Streisand, Lady GaGos, Madonnos ir kitų pasaulinio garso atlikėjų bei grupių dainos. Festivalio publika kaip visada ištikima – paskutiniji gegužės sekmadienį vienuolyno kieme net ant žolės sunku rasti tuščią plotelį.

Tikras istorijas pasakojančios fotografijos

Tomas PABEDINSKAS

Vilniaus dailės akademijos Kauko dailės fakulteto galerijoje „Studija“ (Muitinės g. 4, I aukšto foyer) savo diplominių magistro darbų geružę eksponavo Rūta Žeglevičė. Pasitelkdama fotografijos mediją, kūrinyje „Tikras istorijos“ autorė savitai plėtoja sudėtingas ir Lietuvos fotografijoje gana retai liečiamas kalėjimo bei teistumo temas.

Jauniosios menininkės darbą sudaro dvi skirtingos fotografijų ir tekstų kompozicijos. Viena jų – tai įvairių žmonių ir jų aplinkos atvaizdų bei šių asmenų istorijas pasakojančių tekstu rinkinys. Pastarojo nesimetriška, lyg besiplėtojanti kompozicija ir savotiškas reljefiskumas atspindi nufotografuotų žmonių istorijas, kurios tarsi klojasi viena ant kitos teistumo, kalėjimo tematikos lauke. Toks fotografijų ir tekstu pateikimas tampa nuoroda žiūrovui į čia pasakojamų istorijų nebaigtumą ir atvirumą, galimybę įvairiai jas testi bei interpretuoti. Be to, autorės sprendimas kalėjusių asmenų pasakojimus užrašyti ranka pabrėžia istorijų autentiškumą bei pačios R. Žeglevičės artimą, tikrą bendravimą su fotografijose įamžintais žmonėmis.

Kitoje ekspozicijos puseje pasenkamas kitoniškas pasakojimo konstravimo būdas. Vieno žmogaus

gyvenimo istorija šiuo atveju tėsiama nuo pradžios iki pabaigos, yra linijinė kaip ir fotografijų išdėstymas. Šalia šios nuotraukų serijos pateikiamas ne ranka rašytas, bet spausdintas tekstas, pasakojantis buvusio kalinio Kęsto Birželio istoriją. Ji tartum apibendrina, reprezentuoja daugelio nuteistųjų padėti visuomenėje, pasižymi kiek objektyvesniu tonu. Vaizdais ir tekstu žiūrovui pasakodama apie vieno nuteistojo gyvenimą, R. Žeglevičė tuo paciu metu užduoda ne tik pažaūs likimo žmonėms, bet ir visuomenėi aktualų klausimų. „Kodel kalėjimas žmogui tampa priimtinės vieta nei gyvenimas laisvėje? Kodėl žmogus, kuriam, rodos, suteikiamos visas galimybės kabinantis į gyvenimą, dažnai vėl paslysta? Kaip ir kieno buvo auklėjamas žmogus, kuriam kažką apvogti, išprievartauti, galų gale nužudyti, atrodo pateisinamas? Ir kas už tai darbar atsakings? Kodėl dažnai teisiame tuos, kurie už savo nusikaltimus jau atliko bausmę? Kodėl, užuot priėmę, smerkiam?“ – klaušia autorė.

R. Žeglevičės pasirinkta tema, gebėjimas ją nuosekliai plėtoti, pasitelkus kūrybą kelti klausimus, svarbius ne vien meno kontekste, lemia jos darbo aktualumą. Visuomenės paribiuose atsidūrusi ar, kaip sako autorė, „marginalių“

žmonių vaizdavimas Lietuvos fotografijoje nėra naujas reiškinys. Antanas Sutkus fotografavo aklųjų ir kurčnebylių vaikų mokyklos, neigalius internatinės mokyklos auklėtinius įamžino Virgilijus Šonta, Romualdas Požerskis fiksavo gyvenimą senelių namuose, o

Rimaldas Vikšraitis dokumentavo degraduojančio kaimo gyventojus. R. Žeglevičės darbas savo temą ypač artimas Algimanto Alekandravičiaus serijoms, parodančioms psichiatrijos ligoninės ar kalėjimo sienų nuo visuomenės skiriamus žmones. Tačiau R. Žeg-

levičė, nors dar tik debiutuodama fotografijos scenoje, žymį lietuvių autorių plėtotas temas bando interpretuoti savaip. Jos darbas labiau siejasi ne su reportažinio metodo ar žmogaus emocinių būsenų perteikimo fotografijoje tradicijomis, bet su šiuolaikiniame mene populiariu konkrečiu socialinių reiškinų „meniniu tyrimu“. Būtent taip marginalių visuomenės grupių problemas reflektuojančios fotografijos Lietuvoje kol kas nėra daug (kaip vieną iš pavyzdžių galima paminti lietuvių kilmės menininko Andrew Mikšio seriją „Bax“ apie Lietuvos čigonus).

Taigi R. Žeglevičės pasirinkta tema iš jos atskleidimo kūryboje būdas atrodo reikšmingi bei perspektyvūs ne tik akademiniame, bet ir platesniame Lietuvos fotografijos kontekste. Keletą metų trukės bendravimas su nuteistaisiais, kuriant „Tikras istorijas“, autorės keliami skaudūs klausimai ir sykių vengimas „pamokslauti“, pateikiant vienareikšmius atsakymus, rodo, kad tokį kūrybinį kelią jaunoji fotografė pasirinko neatsirkintinai. Žiūrovams pristatomai darbai byloja apie sąmoningą ir atsakingą kūrybinę bei žmogišką poziciją. Tolesnės R. Žeglevičės kūrybos aktualumas, ko gero, priklauso nuo to, kaip nuosekliai autorei pavyks plėtoti pasirinktą socialinio užribio tematiką ir kiek individualus bei savitas bus jos pačios santykis su marginalaus gyvenimo tikrove.

Eugenija ŽAKIENĖ

Lietuvių kompozitoriai 2011 m. mini sajungos 70-metį, o jų kolegos kauniečiai dar ir Kauno skyriaus įsteigimo 40-metį. Tad dažnai šiųmečių LKS rengiamų muzikinių įvykių yra / bus proginių ir sykių paženklintas originalių sumanymų ar netradicinės formos – kaip chorinės muzikos vakaras „Skliautai“ ar kamerinės muzikos koncertas „Seansas. Atsargiai, premjera“. Vienas svariausiu Kauno muzikos kūrėjų akcentu – kamerinio ansamblio „Arsenalas“ koncertas birželio 3 d. Menininkų namuose, „igarsinės“ visų mūsų mieste kuriančių autorių kompozicijas. Instrumentininkai parenčia ne tik anksciai suruktus Giedrius Kuprevičius, Algirdo Brilius, Dalios Kairaitytės, Vidmantu Bartulio bei Zitos Bružaitės opusus, bet ir dvi premjeras – Vlado Švedo Trio sonata ir Algimanto Kubiliūno pjesė „REFA“. Prieš pat šventinę popietę kalbinau kompozitorę Z. Bružaitę, prašydama pakomentuoti šiųmečius jos vadovaujamos kūrėjų sąjungos renginius.

Z. Bružaitė: „Rodos, kiek atstovauj profesionalių muzikos „rašytojų“ plėtėja prasme – kompozitorių ir muzikologų – gildijai, seno kai nebuvu panaši atsigrežimui, su kakčiu paminėjimui. Aš į sukaktis žiūriu gana ironiškai – man daug svarbesni atrodė kasdiene gyvenimo tēkmė. Bet kartais imi ir pats sau paprieštarauji... Taip susidėliojo dvių Kompozitorų sąjungai svarbių datų minėjimo akcentai... Beje, Kauno skyrius įsteigtas būtent birželio mėnesį prieš 40 metų. Šios organizacijos veikla tuo laiku buvo nevienaprasmis, tačiau negali visko nubraukti, juk tai kuriančių žmonių sąjunga, tam tikra bendruomenė. Praeityje ižvelgiu nemažai atraminių taškų, kurie prasmingi ne tik žmogaus-kūrėjo, bet ir miesto gyve-

Muzikos kūrėjų sambūrio šventės

nimui. Kompozitorų įnašas į kultūrinį Kauno gyvenimą nemenkas – tai varpininkai ir karilionas, elektrozinės muzikos pradžia, šiuolaikinės muzikos festivalio užuomazgos, kompozitorų ir muzikologų dalyvavimasis muzikiniame metaštyje (prasmingų ižvalgų spaudos puslapiuose yra palikę A. Kubiliūnas, Alina Ramanauskienė, G. Kuprevičius, D. Kairaitytė, net ir aš kokį vieną kitą rašinį esu parašiusi). Todėl norisi atsigrežti, prisimininti prabėgusį laiką ir, atsispriant nuo tų praeities žavesių, masyt, plėtoti, programuoti: o ką dabar galime duoti savo mestui ar žmogui, kuris ateina į koncertus?

Štai taip sumažytas kamerinės muzikos koncertas Menininkų namuose. Simbolis, kad būtent šiuose namuose – juose kauniečių kompozitorų muzika dažnai skamba, be to, čia yra „mūsų fizinio buvimo vieta“ – būstinė, apartamentai. Galiausiai nuspindėme, kad kauniečių muziką atlikis „Arsenalas“ iš Vilniaus (fleitininkė Laima Šulskutė, altininkas Rolandas Romoslauskas, pianistas Sergejus Okruško ir sopranas Natalija Katilienė). Vakaro sumanymas – savotiškas visų mūsų prisistatymas, galimybė pabūti su mūsų muzika, padėkoti tiems, kurių ją groja, analizuoją, klausosi, galbūt padaryti ižvalgų, ivertinti praeitį, pavarstyti apie ateitį. Vakarą komentuoti praprasėme muzikologą Juliją Kuziną, pažiūstantį ir mėgstantį kauniečių kompozitorų muziką. Manau, suakties liniją Kaune dar tesiame, rudenių jai dedikuosime koncertą festivalio „Is arti“ fone, o prieš Kalėdas norėtųsi neformalaus, įdomaus, patrauklaus muzikinio įvykio.

Be to, visus šiuos metus minime ir LKS 70-metį – vasario pabaigoje skambėjo chorinė muzika, sumanyma ir kitų programų: simfoninės, kamerinės, elektroninės, vargonų, estadinės, kuriose išsidielios visų mū-

Sėdi: Kristina Mikuličiūtė, Vidmantas Bartulis, Zita Bružaitė, Algirdas Brilius, Dalia Kairaitytė, Algimantas Kubiliūnas, stovi: Darius Kučinskas, Giedrius Kuprevičius, Alina Ramanauskienė, Vladas Švedas.
Rimanto IVASKOS nuotrauka

Atsiprašome

Savaitraštyje „Nemunas“ Nr. 19-20, Valdemaro Kukulo straipsnyje „Dvėsk, šunie, kad gyvenai garbingai“, paskelbtas teiginys „Nemunas“ sykiais pasirodo kas antrą savaitę, nes tik kovo gale kultūrininkai gavo varganus Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo pinigus“ nėra tikslus.

Būtent Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas nuo sausio mėnesio savaitraščiu už vykdomą projektą perveda po 10000 Lt.

Priename, kad „Nemuno“ vykdomam projektui minėtasis fondas iš viso skrytė 130000 Lt.

Atsiprašome Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo ir skaitytojų.

Gediminas JANKAUSKAS

Skandalas tarptautiniame kino festivalyje – jokia staigmena. Dabar tokiuose renginiuose vis dažniau varžosi ne naujos meninės idėjos, bet vyksta nuožmūs karas dėl teisės pakliūti į vadinančią kino elitą (arba Jame kuo ilgiau išsilaikti). O kare kaip kare – visos priemonės geros, jeigu jos veda į kadaise Andy Warholo pažadėtas penkiolika minucių šlovės.

Kiekvieno festivalio kasdienybę nuo seno išprasta „pagardinti“ kokiais nors skandalais. Jeigu sensaciją neįvyksta savaime, jos išprovokuojamos arba sumanai surežisuojamos. Tiesą sakant, būtent tokie ekscesai ir galimybė pamatyti raudonu kiliimu oriai žingsniuojančias kino žvaigždes į pirmojo ryškumo festivalius sutraukia legionus smalsuolių ir pikantiškų kadrų tykančius paparacus. Žiūrėti intelektualius ar nuobodžius konkursinius filmus – ne toks malonus užsiemimas, kaip aptarinėti pamatyty garsenybių elgesį ar aktorių figūras pabrežiančius „aukštostos mados“ šelevrus. Tokia informacija mirga garbingiausiose žiniasklaidos puslapiuose, o rimtos kino festivalyje rodytų filmų analizės reikia ieškoti specifiniuose leidiniuose, negalinčiuose pasigirti masiniais tiražais.

Pirmas skandalas subliuško

Be skandalų neapsiėjo ir šių metų Kanų kino festivalis (gegužės 11–20 d.). Jau antrajį vakarą čia buvo parodytas dokumentinis filmas „Neteisėta žmogžudystė“. Dar prieš jo premjerą režisierius Keithas Allenas kaitino aistras ir žadėjo papasakoti visą tiesą apie princesės Dianos žūtį. Teigtą, kad filme bus parodytos žmonėms dar nežinomas nuotraukos ir anksčiau neviešinta filmuota medžiaga, iš kurios taps aišku, kad „širdžių princė“ tapo gerai suplanuota sąmokslo auka. Ledi Di neva buvo nuzudyta britų slaptųjų tarnybų pagal karališkosios šeimos užsakymą. O šio sąmokslo išvėpėjas neva buvės karalienės Elžbietos II vyras, Edinburgo kumi-gaikštis Philipas.

Tiesą sakant, visos „Neteisėtoje žmogžudystėje“ skambančios išvados néra jokia staigmena. Panašios sąmokslo teorijos, seniai aprašytos bulvarinėje spaudoje, sudaro didesnė filmo dalį. Originalės medžiaga galima būti laikyti tuo po lemtingos avarijos filmuotus kadrus, kuriuose rodoma princesės Dianos priešmirtinė agonija. Bet net dokumentikos kūrėjams turėtų būti aišku, kad tokį vaizdų viešinimas neturi nieko bendra nei su kinu, nei su kūrybine etika. I rintą analitiką pretenduojančio filmo nepuošia ir pigūs bulvarinės žurnalistikos epitetai. Traagediją komentuojantys psichologas Oliveris Jamesas leidžia sau kumi-gaikštį Philipą pavadinčių psichopatų. O filmą finansavęs Mohamedas al Fayedas nusipirkė teisę karališkają šeimyną pavadinti mafija ir „gangsteriais su tiaromis“. Žodžiu, rimtu vilčiu „Neteisėta žmogžudystė“ nepateisino, žadėtas skandalas tuo po premjeros subliuško, o Didžiosios Britanijos teisininkai paskelbė verdiktą: jie išsitikine, jog nepadarus 87 pataisų šis filmas nebūs parodytas Anglijoje. „Daug kas sako, kad britams pasisekė“, – taip lako-niškai šią audrą vandens stiklinėje reziumavo laikraščio „Guardian“ apžvalgininkė Charlotte Higgins.

Apokalipsė kaip meilės aktas

Kur kas rimtesnis skandalinges incidentas išsiplėskė po Larso von Trierio konkursinio filmo „Melancholia“ premjeros. Prieš dvejus metus Kanuose precedento neturinčio dėmesio ir nervingos reakcijos sulaukę ankstesnis šio danų režisierius darbas „Antikristas“.

Aršiuose ginčuose dėl L. von Trierio kūrybos jau seniai skamba žodis „provokacija“. Provokuoja režisierius ir dabar, savo nauju-

Larso von Trierio „Melancholia“ išprovokavo precedento neturintį skandalą.

Ant „Gyvenimo medžio“ pražydo palmės šakelė

sią kūrinį vadindamas „nuostabiu filmu apie pasaulio pabaigą“. Ši žiniasklaidos akimirksniu išplatintą šukį reikia suvokti režisieriui būdingos paradoksalias ironijos šviezoje. L. von Trierio kūrybą seniai išprasta nagrinėti pasitelkus filosofines koncepcijas ir psichoanalizės metodikas. Net plika akimi matyti, kad tai neurotiškos (gal net psychopatologiskos) asmenybės kūryba, kurioje autorius net nesistengia giliai slėpti savo fobių.

Ypač stipriai baimės buvo persmelktas „Antikristas“, kuriamo iracionalų siaubą kelia du psychologinės agresijos kupini šaltiniai – metafizinė gamtos energija ir racionaliai nesuvokiamas moteriškų geismų prigimtis.

„Melancholia“ – ne mažiau sudėtingas filmas, primenantis kinų dėžutę, kurią atidarės, randi kitą, ir tai kartojasi tiek kartą, iki kiek lygiu yra pasiruošęs leistis filmo interpretatorius. Šis intertekstualinis žaismas prasideda jau

nuo paties pavadinimo. Sekdamas vokiečių romantikų tradicijomis, režisierius linkęs jį dažnai užvaldančią depresiją vadinti melancholia. Tai vienas autoriaus poziciją nusakančių filmo „raktelių“. Kitas yra visai paviršiuje, nes Melancholia čia vadinama kosminė planeta, kuri milžinišku greičiu skrieja link mūsų, o jos susidūrimas su Žeme reikštų paulių pabaigą. Melancholia (vokiečių romantikų prasme) valdo ir pagrindinę heroje Žiustinių (linkėjimai markizui de Sade'ui!), kurios vestuvių scena prasideda filmas. Ši prologą įdomu lyginti su beveik analogišku epizodu iš ankstesnio L. von Trierio filmo „Prieš bangas“ (1996 m.). Tik jaunamarčių savijauta skriasi iš esmės. Besé Maknyl (aktorė Emily Watson) filme „Prieš bangas“ spinduliuoja užkrečiamą laimės euforija, o Žiustinos (jā suvaidinusi amerikietė Kirsten Dunst apdovanota už geriausią moterišką vaidmenį) elgesį ir veido išraišką valdo kažkokas somnambuliškas atsiribojimas nuo aplink vyraujančio džiaugsmo. Šią gilią sumaištį nesunku paaiškinti labai proziškai – kaip tik prieš vestuves Žiustinos konfliktiniai santykiai su artimiausiais žmonėmis pasiekė pikką. Bet L. von Trieras nebūtų vertas didžiojo provokatoriaus vardo, jei pasitenkintų tik tokia žemiška koordinacių sistema. Režisierius užmojai kur kas didesni, jis visada siekia ištrūkti iš realizmo (ir išprasto kino) gniaužtų.

Jeanas Dujardinas pelnė geriausio aktoriaus laurus.

Ant „Gyvenimo medžio“ pražydo palmės šakelė

Atkelta iš 3 p.

L. von Trieras mėgsta Richardo Wagnerio muziką. Jau debiutinėje „Epidemijoje“ (1987 m.) skambėjo „Tancoizerio“ preludija ir „Valkirijų skrydis“. Po „Dogvilio“ (2003 m.) L. von Trieras buvo kviečiamas Bayreutho operos teatre statyti visą „Nibelungų žiedo“ operų ciklą (realizuoti šiuos grandiozinius planus sutrukėdė lėšų trūkumas). „Melancholijoje“ taip pat daug R. Wagnerio muzikos – dominoja „Tristano ir Izoldos“ uvertūra ir trečio veiksmo pradžia, geriau žinoma kaip „Tristano mirtis“. Muzikologai sių R. Wagnerio operą paprastai vadina idealiai melancholijos išraiška muzikoje (o Marcelis Prustas, kaip žinia, „Tristaną ir Izoldą“ titulavo garsiausių visų laikų kurinių). Tokiame kontekste ir Žiustiną apėmusią nuotaiką režisierius „rimuoja“ su R. Wagnerio aistros apsibréžimu „Liebestod“ („Meilė mirtyste“). Suvokus bent šiuos L. von Trierio pasiūlytus orientyrus aiškėja ir Žiustinos sapnų prasmė, dviejų planetų sudūrimą vaizduojant visai ne kaip apokalipsę, o kaip meilės ekstazę ir strindbergišką mirties šokį.

Bet Kanuose apie visa tai galvoti nebuvo kada. Mat per spaudos konferenciją režisierius nesuvaldė savo melancholijos (tos, kuri vadinama depresija), leptelėjo kažką nerilaus apie Hitlerį („suprantu jo savijautą bunkeryje“), o galutinai susipačinėjės panasiuose minties vingiuose, pasakė neseniai sužinojęs, kad jo vokiečių kilmės protėviai buvo naciai. Išgirdės nepasitenkinimo šurmulį ir ironiškas replikas režisierius kažkodėl nusprendė dar labiau paerzinti priešikumo neslepiančią publiką ir reziumavo: „Vadinasi, ir aš esu nacis.“

Reakcija į šiuos pareiškimus buvo labai kategoriska. Festivalio direkcija pareikalavo, kad režisierius nedelsdamas išvyktų iš Kanų. Verdiktą lydėjo toks komentaras: „Gaila, kad L. von Trieras iš festivalio tribūnos pasakė žodžius, kurių prieštarauja žmoniškumo ir kilnumo idealams.“ Atvėsės režisierius viešai atsiaprāše už savo žodžius („Aš nesu antisemitas ar rasisistas, aš nesu nacis“), bet išgirdo kategoriską atsakymą: „To per mažai ir jau per vėlu.“

„Jis išykėdė viešą kinematografinę savižudybę, – pareiškė prancūzų režisierius Claude'as Lelouchas. – Gaila, juk jis kūrė puikius filmus.“

Akivaizdu, kad L. von Trieras peržengė išprastų bendrabūvio normų ribas. Tačiau menininkai visais laikais laužė tabu. Ir kai kurie iš jų dėl to smarkiai nukentėjo. Kine, beje, tokiai skaudžias pasekmės turinčių išsišokimų mažiausia. Iki šiol žinomas tik vienas panašios obstrukcijos atvejis – kai hitlerinėje Vokietijoje dokumentinius filmus kūrusiai režisierei Leni Riefenstahl pasibaigus karui iki gyvenimo pabaigos buvo atimta teisė oficialiai dirbtį kine.

Tekėt labai apgailestauti, jei dėl neatsakingai išsprudusiu žodžiu vienas originaliausiu autorinio kino meistrų, net devynis kartus dalyvavęs Kanų konkursinėje programoje, būtų paverstas savotišku „baubu“. Laikas parodys, kas paims viršu – sveikas protas ir menininko teisė viešai reikštį mintis (net jeigu jos nepatinka aplinki-

„Auksine palmės šakele“ apdovanotas filmas „Gyvenimo medis“.

Kino klasikos spinduliuose

Kai iprasta, Kanų festivalio pradžioje paskelbtas garbės prizo savininkas. Specialios „Auksinės palmės šakeles“ šiemet nusipelnė garsus italių režisierius Bernardo Bertolucci, kurio „Konformistas“ (1970 m.), „Paskutinis tango Paryžiuje“ (1972 m.), XX amžius“ (1976 m.) ir „Paskutinis imperatorius“ (1987 m.) seniai pripažinti XX a. šedevrais. „Jo darbų kokybė šiandien atrodo absolucių unikali. Jo įtaką mes jaučiame kasdien“, – taip šio režisieriaus viso gyvenimo nuopelnus apibréžė Kanų festivalio prezidentas Gilles Jacobas ir programų vadovas Thierri Fremauxas.

„Auksine palmės šakele“ už nuopelnus kinui apdovanotas ir aktorius Jeanas-Paulis Belmondo. Po insulto sustiprėjusį prancūzų kino veteraną šiltai sveikino publica ir gausus kolegų būrys.

Filmų maratoną pradėjo žaisminė Kanų festivalio senbuvio Woody Alleno komedija „Vidurnaktis Paryžiuje“. Pasibaigus pradinei ekskursijai po turistų labiausiai lankomas Prancūzijos sostinės vietas prasideda retro komedija, panardintanti žiūrovus į ketvirtį dešimtmecio atmosferą. Paryžiuon atvykęs jaunas amerikietis rašytojas Gilas pakliūva į to meto garsenybių kompaniją. Trumpam šmēsteli bemaž viisi tarpukario prancūziškos bohemos veikėjai (Ernestas Hemingway'us, Zeldas ir Scottas Fitzgeraldai, Pablo Picasso, Gertrude Stein, Salvadoras Dali ir jo anuometinis draugas Luisas Bunuelis), o pirmoji Prancūzijos ponija Carla Bruni, vaidinanti Auguste'o Rodino muzejaus vadovę, populiarai paaikina, kaip prancūzai nuo senų laikų išsigudrina vienu metu mylėti dvi moteris.

Neaučiantis metų naštos W. Allenas vėl stebina tragikomišką savo talento žaisme. Pindamas devilinio siužeto nérinius jis nepamiršta akcentuoti amžino žmonių nepasitenkinimo jiems tekusia aplinka. Šiandieninis žiūrovai su nostalgiku grauduliu stebi XX a. pradžios „belle époque“ atmosferą ir ją įkūnijančius žmones, nors beveik visi anuometinės meninės bohemos atstovai savo laikotarpiu vadino neįdomiu ir svajojo pagyventi P. Gauguino, E. Degas ir H. Toulouse'o-Lautreco laikų Paryžiuje. O sie didieji prancūzų impresionistai bodėjosi savo epocha ir, jei tik galėtų, būtų pasirinkę Renesanso laikus...

Šiemet Kanų kino festivalio dalyviams parodytas dar 1902 m. kino mago Georges Melieso sukurtas fantastinis filmas „Kelinė į Ménulį“, restauruotas ir nuspalvintas ne rankomis (kaip dažnai tai darė pats fantastinio kino pradininkas), o pasitelkus beveik pusę milijono eurų kainavusias modernias technologijas.

Japonų režisierius Takashi Miike pristatė savo tautiečio Masaki Kobayashi klasikinio filmo „Charakiri“ (1962 m.) perdibinį 3D formatu. Australų režisierės Julie Leigh „Miegančioji gražuolė“ ne tik primeno jos tautietės Jane Campion ankstyvuosis šedevrus, bet ir pasižymi ryškia Luiso Bunuelio filmu (labiausiai „Dienos gražuolės“) įtaka – ypač tada, kai filmo herojė Liusė (aktorė Emily Browning) tampa pikantiško seksualinio eksperimento dalyvė.

Režisierius Aki Kaurismaki, „Priemiesčio šviesomis“ (2006 m.) baigės savo žmonišką trilogiją ir kuriam laikui pasitraukęs iš kino, kauptę jėgas triumfiniam sugrįžimui. Jo naujausio filmo „Havras“ veiksmas rutuliojasi prancūziškame uoste, kuri melancholiškas suomis filmuoja taip, tarsi tai būtų jo gimtasis Helsinki. „Havras“ nupintas iš klasikinių prancūzų poetinio realizmo citatų. Pagrindinis herojus Marselis Marksas, kadaise priklausęs Paryžiaus bohemai, dabar yra paprasitas batų valytojas. Jo žmonai Arlettei (toks buvo garsios klasikinio prancūzų kino aktorių pseudonimas) diagnozuojama neišgydoma ligą, o pats Marselis priglaudžia afrikietį berniuką.

Tarptautinė kino kritikų asociacija FIPRESCI „Havrui“ skyrė savo apdovanojimą, kurį žurių pirmmininkas, rusų kino kritikas Andrejus Plachovas pakomentavo taip: „Havras“ nuo kitų festivalyje parodytų labai depreseivų, nūtrūk arba, priešingai, patoso kupinų kūrinių skiriasi tuo, kad yra kuklus, bet labai geras ir žmogiškas filmas, pasižymintis netiketinu subtilumu, meniškumu ir ironija. Tai – pasaka. Kartu ir komedija, ir labai gili žmogiška drama.“

Gražia pagarbos duokle klasikai tapo ir filmas „Artistas“, i konkursinę programą įtrauktas paskutinę akimirką. Kadangi anksčiau režisie-

posėdžių nepavyksta surasti visiems tinkamo favorito, ir Romos popiežiumi tampa... prancūzas Melvilis (aktorius Michelis Piccoli), šokiruotas tokios likimo dovanos ir bijantis pasirodyti jį pasveikinti susirinkusiai tikinčių miniai.

N. Moretti vienu metu kelia daug problemų. Jis gretina pompastiškų Vatikano šventinių ritualų iškilmes su realiu gyvenimu ir teatru (persirengęs paprastais drabužiais naujasis popiežius pabėga iš rezidencijos į mažame teatrėlyje stebi spektaklį pagal Antono Cechovo „Žuvėdram“). Tiesa, iki ryškios satyros režisierius nepakyla ir neprilygsta savo kolegų darbams, kuriuose Vatikane egzistuojantys reglamentai, subordinacija ir santykiai su pašauliečiais dvelkia absurdio teatru (kaip Marco Ferrerio „Audienčioje“ ar Federico Fellinio „Romoje“). Užtai į pirmą planą iškeliamą personalinės atsakomybės už didžiulę valdžią problema. Anot lenkų kritiko Tadeuszo Sobolewskio, „Naujo Šv. Tėvo drama yra Dievo apeleisto žmogaus tragedija. Galu gale esmė glūdi ne Bažnyčioje ir tikėjime – N. Moretti išsitinkinės, kad religija stovi vienoje gretėje su teatru, psichoanalize, televizija ar pseudožurnalista“. Tik vargu ar jis dabar žmonėms yra svarbesnė už kitus pakaitalus. Tai labai gerai išreiškta scenoje, kurioje tėsdamas išvykė į žemišką pasaulį naujasis popiežius pustuštėje bažnyčioje (sic!) klauso pamoksą apie Dievo visagalybę, be kurios žmogus jaučiasi bejegis lyg kūdikis.

Kanų numylėtinis (beje, dar nė karto negavęs čia „Auksinės palmės šakeles“), garsus išpanų postmodernistas Pedro Almodovaras savo naujajį filmą „Oda, kurioje gyvenu“ pristatė taip: „Pasikeitė mano skonis. Anksciau man labiausiai rūpėjo melodramos, dabar – trileriai su sapsensu (laipsniškai didėjančia įtam-pa – G. J.). „Oda, kurioje gyvenu“ – tai prancūzų rašytojo Thierry Jonquet kriminalinio romano „Tarantulas“ ekranizacija, kurioje plastikos chirurgas (jį vaidina Antonio Banderas) pasiryžęs nubausti jo dukrą išžaginusi niekšą itin rafinuotu būdu. P. Almodovarui tokia fabula su teikia puikią galimybę improvizuoti jam vienam būdingu stiliumi, kaip visada, į vieną reginį suplakant skirtus žanrus.

„Auksine palmės šakele“ šiemet Kanuose apdovanotas Terrence'o Malicko ilgai kurtas filmas „Gyvenimo medis“. Savo naujausią projektą dažnai genijumi vadinanamas amerikiečių režisierius komentavo lakoniškai: tai būsianti istorija apie berniuką, vardu Džekas, brendimą ir svarbius jo gyvenimo atradimus. Šią vyriškėjimo problematiką T. Malickas projektuoja į pokario „nekaltybės praradimo“ epochą ir dar platesnį filosofinės egzistencijos kontekstą.

Nuomonės apie šį filmą labai išsiskyrė. Vieni „Gyvenimo medij“ vadino prasmingą filosofinę parabole, kiti pravardžiavo intelektualiu kiču. Anot jau cituoto T. Sobolewskio, „šis filmas – tarsi gigantiška kelionė laiku, keliaujama gilyn į istoriją ir pasaulio sukūrimo pradžią – iki pat galaktikų ir gyvybės atsradimo Žemėje“.

Kažin ar organizatoriai iš anksto planavo 64-ąjį Kanų kino festivalį pradėti „nuostabiu filmu apie pasaulio pabaigą“, o baigtį labai intymia pasaulio sukūrimo versija. Tikriausiai tokį scenarijų sudėliojo neprognozuojama Apvaizdos logika. O tai dar kartą patvirtina seną tiesą – gyvenimas yra išradingesnis už bet kokią meninę koncepciją.

Lėlės skubėjo i Kauna

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Kai baigiasi festivalis, visiem lyp ir palengvėja, nes jis surengti - tarsi kalnų nuversti. Tačiau taip pat visai netrukus pasidaro liūdna, nes jie dažniausiai primena buvimo kartu šventę. Kaune visai nesenai baigesi gegužės pabaigoje vykės XIX tarpautinis lėlių teatrų „Skrajojantis festivalis“. Jo direktorius Sigitas Klibavičius padarė, kas įmanoma, kad finansinės galimybės (beje, niekaip negalinčios tenkinti) neužgožtų aukšto lygio kriterijų. Ir viskas pui-kiai pavyko. Žiūrovams pristatyti įvairūs lėlių valdymo technikos principai, šiuolaikinio teatro žanrai ir labai didelė geografinė įvairovė. Tai pareikalavo milžiniškų jėgų. „Trumpiausiosnaktysbūna neper Jonines, bet per festivalį“, - juokais apie rimtus dalykus kalbėjo S. Klibavičius renginio uždarymo metu, kai itampa iau buvo atlėgusi.

Pagrindinius festivalio bruožus, ryškiausius spektaklius, pliusus ir minusus aptaria teatrolėgė Daiva Šabasevičienė: „Galiu tik pasidžiaugti šiuo festivaliu ir galimybe tame dalyvauti. Nesisitėjau tokio aukšto meninio lygio – jis tikrai pranoksta kai kuriuos panašius Europos projektus. Malonu ir tai, kad renginys vyko Kaune, nes dabar kultūrinis gyvenimas daugiausia telkiasi Vilniuje. Keli spektakliai buvo ištisies pasaullinio lygio – juos būtų galima įtraukti į įvairiausių teatro žanrų festivalius. Manau, organizatoriai turi puikią festivalio sudarymo konцепciją.“

Svečias iš Olandijos Duda Paiva – didžiausia festivalio sėkmė – yra profesionalus šokėjas, o lėlės lyg ir „toliesnės“ jo meninės išraiškos priemonės. Tai auksčiausio lygio, labai universalus menininkas, gebantis sieti įvairias išraiškos formas. Spektaklio įtampa pasiekiamą naudojant lėles, tačiau ir visa kita labai padeda. „Išpera“ į Muzikinio teatro sceną įžengė su siam teatrui neiprasta scenografija – daugybe šiukslių. Menas naikina ribas, net vieno žmogus atėjimas gali labai daug pakeisti, daug duoti. D. Paivos „šiukslės“ „nesugriovė“ teatro, o jam padėjo visai naujai atsikleisti. Bet jam svarbiausiai

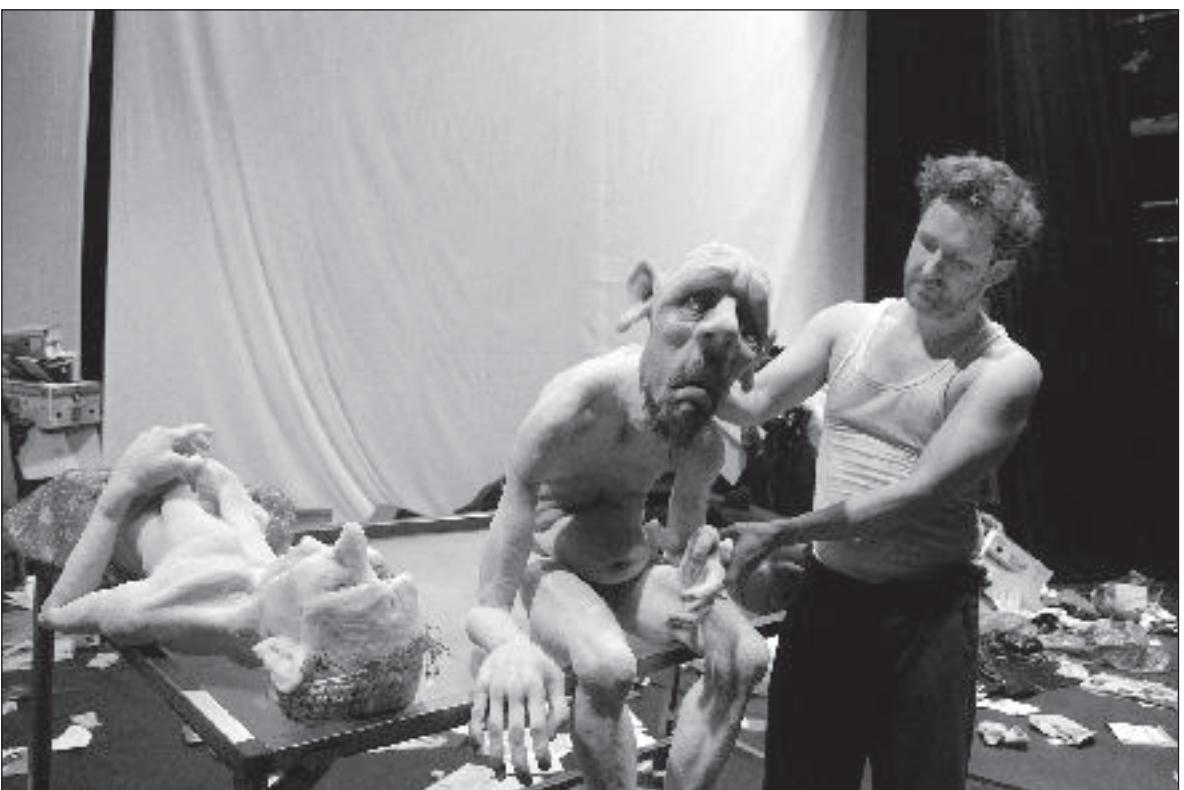
sia vis dėlto - lélė. Po spektaklio publikai lenkési ir gèles émę ne aktorius, o lélės, nes jos buvo pagrindiniai spektaklio herojai. Lélés iš tiesų scenoje gyveno. O aktorius pasieké tokį itaigumo, persikūnijimo lygmenį, iš kurio sunku išeiti net ir nulipus nuo scenos.

Labai įdomūs buvo ir Lenkijos, Izraelio atstovai. Bet lietuijam jiems né kiek nenusileido. Aš kiek prisibojau Vitalijaus Mazūro „plastmasės“ – „Privačios teritorijos“ Vilniuje nebuvau mačiusi, tačiau šis V. Mazūro spektaklis labai organiškas: jokios demagogijos ar afisavimosi. Režisierius yra prisiekęs lėlininkas, itin atviras ir drąsus. Jam skauda, ir tai jis išreiškia kūryba, nors galėtų statyti išprastus spektakliukus vaikams su gražiomis lėlytėmis. „Privati teritorija“ – labai ekspresyvus spektaklis, tame svarbus siužetas, išpudingos lėlės-kaukės. Jis tarsi vientisas organizmas, todėl negali būti dalomos į atskirus epizodus. Manau, V. Mazūras itin svarbi asmenybė tarp Lietuvos lėlininkų, todėl buvo reikalingas ir festivalyje. Jis stebėjo beveik visus spektaklius, o tai rodo, kad režisierius nepaliauja domėtis

Pamatėme labai daug spektaklių, o ir šiaip esame sukaupę tarptautinės patirties, todėl su skausmu tenka pastebėti, kad gana dažnai lėlių vaidinimus kuria žmonės, atsitiktinai patekę į šią sceną. Lélė ir jos santiros su aktoriumi nėra pagrindinis spektaklio variklis. Dažnai slepiamasi už teksto, scenos efektų.

Džiugu, kad festivalis, jo organizatoriai sugebėjo sukurti be galio siltą ir intriguojamą atmosferą. Susibūrė tikra, darni lėlininkų bendruomenė. Jaunieji Vilnius „Lélės“ aktoriai buvo ypač aktyvūs: fotografavo, bendravo, kalbino dalyvius. Šiaip festivaliuose aktoriai, deja, reitai kada lankosi, nors tai labai svar-

Ši kartą gal kiek pritrūko teorinio festivalio apvalkalo. Lankiausi Rusijoje, Italijoje, Graikijoje organizuojamuose festivaliuose, kuriuose kuriamas labai aktyvus dialogas, rengiami susitikimai. Išsakyti aštriai kritika festivalio metu gal ir nėra

Duda Paiva ir jo didelės lėlės.

lengva, tačiau svarstymai – labai reikalingi.“

Festivalio koordinatorius, teatologas Vilmantas Juškėnas: „Šis festivalis buvo vienas rimčiausiu vi-
zialinių projektų mūsų šalyje. Ne-
žinau, ar ateityje, esant tokiai sun-
kiai finansinei padėciai, jis dar gal-
ės pasiekti tokį lygi, nes žvaigždės
prisišvystei labai sunku.

Viskas vyko išvengiant streso, ne reikėjo niekur bėgioti, nes scenos buvo arti viena kitos. Manau, didžiausias festivalio privilumas – įvairovė. Daugelis spektaklių, kuriuos matėme, gal net negali būti įvardijami kaip lėliu spektakliai.

Žinoma, žvelgiant iš patirties tarpautiniame kontekste, kladų galima rasti. Pirmiausia – gal kiek netinkamos dienos. Trečiadienį ar ketvirtadienį spektakliai sunkiai prieinami žiūrovams. Svarbu, kad kuo daugiau žmonių pamatyti naujas lėlių teatro formas ir atsikratyti stereotipų, kad praplėstų savo akiratį. Daugeliui jis vis dar įtartinas, nepažintas. Tačiau tie, kurie pamato, išsitikina, jog tai labai įdomu, jog lėlių teatras turi be galo daug galimybų.

Festivaliai labiau žavč, kai būna apipinti papildomais renginiais. Neseniai dalyvavau teatro festivalyje vaikams ir jaunimui Novgorode, jo pagrindinę dalį sudarė lėlių spektakliai. Buvo surengta įvairiausių susitikimų, diskusijų, seminarų, kūrybiinių dirbtuviių. Kaune to siek tiek truko. Tai pastebėjö Lietuvos ir kitu

šalių kritikai. Programa labai įtempta, gausi, todėl pokalbiams ir aptarimams paprasčiausiai neliko laiko. Kita vertus, plati skale atskleidžia ivairove.

Lietuvos programa buvo labai skirtinga. Mes atrodėme gana solidžiai. Projektinis spektaklis – vienas stipriausiu. V. Mazūras taip pat irodė, kad vis dar puikiai kuria. Galjo spektaklius ir sunku priimti kai kuriems žiūrovams, tačiau jie nurodo tendencijas, brėžia kūrybines trajektorijas, formuoja konteksta.

Kauno „Psilikono teatras“ – unikalus, todėl ypač saugotinas. Svarbu, kad festivaliuose būtų pristatyta kas nors nematyto, netikėto. Performansai, keisti projektai padeda atitrūkti nuo tradicijų ir diskutuoti.

Jei kalbėtume apie pasaulines lėlių teatro tendencijas, D. Paiva yra puikus jas iliustruojantis pavyzdys. Iš tiesų pats žanras dabar sunkiai apibreižiamas. Daug kur lėlių teatru net nebevadinamas. Pas mus į šią savo ką įeina objektų, daiktų, pirštų ir kiti teatrui, o daugelyje šalių tai yra gana griežtai atribojama.

deinai. Deja, kritikos situacija labai sudėtinga. Kritikus Lietuvoje galima suskaičiuoti ant pirštų. Senieji vis dar parašo iš meilės teatrui, nors neturi jokio praktinio stimulo. Jaunyjų visai mažai. Tačiau, manau, tai rodo bendras tendencijas, kurios su laiku keis. D. Paiva, stebėjęs lietuvių spektaklius, pasakė, kad mūsų teatras suintrigavo, tačiau jis vis dar neturi savo veido, vis dar kelyje, ieškojimų procese. Kritika neatsiejama nuo teatro, todėl ji taip pat keisis eidama iš paskos. Telieka laukti. Tai užburtas ratas, nors atgarsio labai norisi dabar kuriantiems menininkams.

Problemiška situacija ne tik dėl kritikos, bet ir dėl jaunų lėlių teatro režisierų. Tarp kartų matyti didelės prarajos. Džiaugiamės jaunos režisierės Gintarės Radvilavičiūtės „Juoba“, tačiau tokie atvejai yra pavieniai, tarsi atsitiktiniai. Jauniems kūrėjams reikia palaikymo. Tiesa, Estijoje ir Latvijoje padėtis panaši, bet lenkai turi labai daug įdomių lėlių spektaklių suaugusiesiems. Manau, dėl to kalta ir bloga mūsų švietimo padėtis. Netvarka akademijoje neleidžia formuotis lėlių teatro motyvuklai.“

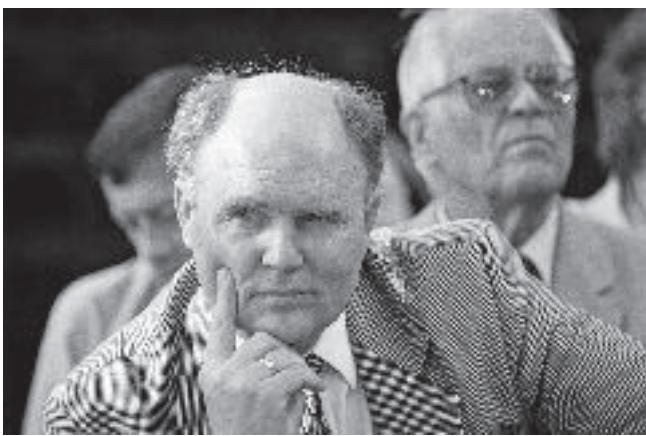
Vitalijaus Mazūro ekspresija: „Privati valda“.

Festivalio direktorius S. Kliba-

Nukelta i 6 p.

Valentinus SVENTICKAS (1998).

Valdemaras KUKULAS (2004).

Henrikas ČIGRIEJUS (1996).

Evaldas IGNATAVIČIUS

Kartu su pirmaisiais šiu metų Poezijos pavasario renginių atidaryta diktoriaus, skaitovo, keliaunko ir kaklaraičių kolekcininko Juozo Šalkausko fotografijų paroda „Mūzos palytėti. Poezijos pavasariai“. Fotomenų nacionalinio balso savininkas užsiima nuo dešimties metų, yra fotografas sakurų žydėjimą Japonijoje, penkerias olimpinės žaidynės, savo kolegas radiuje ir televizijoje, na ir visą likusi pasauli nuo gimtojo Joniškio iki abiejų ašigalių. Tapo Lietuvos fotomenininkų draugijos garbės nariu, surengė vienuolika pernaloninių parodų.

J. Šalkausko parodoje Rašytojų klube – mūzos palytėtų poetų ir poečių veidų kaleidoskopas, lietuviškosios poezijos Olimpas. Portretai gyvi ir ryškūs – iš poezijos „čia ir dabar“, iš kasmet išsiliejančių Poezijos pavasario potvynių. To „čia ir dabar“ itin jaukaus būta šiu metų festivalio atidaryme, kai susispynė gyvų ir Anatolijus išėjusiu poetų jubiliejams skirti eilerašciai.

J. Šalkauskas su Poezijos pavasariais susiduriė 1972-aisiais, tuometinio Rašytojų sąjungos Grožinės literatūros propagandos (!) biuro direktoriaus Felikso Jakubausko pakviesčias skaityti eilių festivalio renginiuose. Parengė Jono Strielkūno, Jono Graiciūno eileraščių programas, skaitė ir kitų poetų kūrybą. Ir dabar Poezijos pavasario *spiritus movens* Jáninos Rutkauskienės pakviestas skaitytai eilių gali tai daryti „beveik be pasirengimo“, nes per ilgus metus išmoko šio amato.

Vidinis švytėjimas – štai kas la-

Tarp sakurų ir olimpiečių: Poezijos pavasariai Juozo Šalkausko taikiklyje

Antanas A. JONYNAS (2006).

Jonas JUŠKAITIS (2005).

biausiai krinta į akis apžiūrint nuotraukose fiksuojamas poetines apeigas ir jų dalyvius. Tuose veiduose – iš sakurų žydėjimo meditavimasis, ir besirungančių olimpiečių dvasia – šiaip ar taip, per Pavasario renginius išdalijama nemažai garbingų prizų, prie jo derinamas ir nauju knygų pasiodymas. Nuotraukose apimtas laikotarpis nuo 1987-ųjų iki šių dienų – lemtingų virsmų metas, per kurį Poezijos pavasarių tradicija kažkokiu būdu sugebėjo išlikti.

Fotografijas parodai autorius sakesi atrinkęs pagal įvairius kriterijus: norėtasi aprėpti kuo daugiau poetų, pagauti jų išraišką, charakteringus bruožus. Ne visos nuotraukos, anot fotografo, meninės, dalis labiau reportažinio žanro: daug metų būda-

mas šalia poetų, imi pažinti jų elgesį, nuotaikas, išmoksti jas fiksuoti.

Trumpai apžvelgiant parodą, norisi išskirti keletą labiausiai įstriguosiu darbų, peržengiančių Poezijos pavasario reportažo žanrą.

Vienoje tokų nuotraukų – Antano A. Jonyno, Laurno Katkaus ir Altonos Veščiūnaitės trijulė 2004-ųjų Poezijos pavasaryje. Kas gali paneigti, kad J. Šalkauskas šiam kadrui, kur Nacionalinės premijos laureato galvą vainikuoja didinga cigaretės dūmų aureolė, bus nuspėjęs jo karūnavimą LRS pirminkinku?.. Kitoje to paties poeto nuotraukoje burnoje smilkstanti cigaretė daro tiesiog tridimensinį išpūdį. Ši darbą kaip vieną labiausią vykusių išskyrė ir autorius.

Tarp didžiausiai išpūdį paliekan-

čių fotografijų – Jono Juškaičio veido rupi faktūra, mažslus kritiko (Valentino Sventicko) žvilgsnis į nematomą PP eilių skaitovą, netikėtai užkluptas Valdas Kukulas su vaikiška nuostaba akyse. Henrikas Čigriekas, vaikštinėjantis po savo eileraščių miškelį. J. Strielkūnas lauko gėlių darželio fone. Stebuklingos akimirkos, meistriškai sustabdytos J. Šalkausko objektyvo.

Autorius nevengia ir netradicinių raskursų, lengvos režisūros – tarkime, Jurgis Gimberis pavaizduotas kaip mitologinis kipšas arba personažas iš Rimo Tumino „Nusišypsok mums, Viešpatie“. Iš Australijos atkakusi Liudija Šimkutė – skėstanti bekraščiame rapsų lauke. Ypač paveikus „dip-tikas“ – Laimonas Noreika ir Aidas

Rafija – krūva šulkšlių, kurių pritrūko, nes Muzikinio teatro scena buvo kiek didesnė, nei tikėtasi. Aktorius Andrius Žiurauskas jų pririnko mūsų teatre ir juokėsi: „Kokia laimė nešt Lėlių teatro šiuksles į Muzikinį teatrą. Kas galėjo to tikėtis.“ O spektaklis buvo nuostabus. Tokios festivalio kulminacijos negalėjome net susapnuoti, nes aktorius atidavė visą save.

Kai pas mus atvyksta trupės iš tokų šalių kaip Ukraina, suprantame, kad mes dar ne taip blogai gyvename. Šioje salyje sunki polinė situacija, ji daro įtaiką ir kultūros reikalams. Jų teatrai labai nori pas mus atvažiuoti, nors ir be galo sunkiomis salygomis. Tokie dalykai iš tiesų jaudina.

Festivalis baigėsi, dabar galime atspūsti po gana stresinio laiko. Žinoma, tai teikia ir pasitenkinimo. Prarasti svorio kilogramai visada atsiperka. Deja, dar kartą įsitikiname, kad finansai festivalui labai svarbūs. Stiprių spektaklių, ypač skirtų suaugusiesiems, yra daugybė, tačiau kūrėjai reikalauja didelių honorarų. Negalime panaudoti ir atviru erdvii, nes tokie pasirodymai brangiai kainuoja. Tačiau įrodeme, kad, turint vidutinišką finansavimą, taip pat įmanoma sių vertingo surinkti. Mes jau negalime rengti kuklesnio festivalio nei šiai metais, nes kartelė pakelta aukštai, todėl siek tiek abejojame, ar festivalis tesis. Vien entuziazmo ir idealizmo nepakanka. Bet dabar galiu didžiuotis mūsų teatro kolektivu ir pirmą kartą mums padėjusiais studentais savanoriais. Žmonės visiems stengesi pagelbėti net neprasyti. Mes vis dar gyvename festivaliu, sukurtu atmosfera, išpūdžiai – labai gyvi. Si šeimos, draugystės atmosfera be galio svarbi. Išvažiavę svečiai siunčia laiškus ir dėkoja už bičiulystę. Tai didžiausias atpildas.“

Kauno valstybinio lėlių teatro archyvo nuotraukos

Akelta iš 5 p.

Džiugu, kad lietuviai bendrame kontekste atdrod labai gerai, turėjo, ką parodyti. „Stalo teatro“ spektaklis „Gandro dovana“ tiesiog sužavėjo prancūzus, todėl jie žada kvieсти jį rodyti savo šalyje. Šio teatro spektaklio nebuvome ištraukę į programą, tačiau kai jis gavo apdovanojimą, „Auksinį scenos kryžių“, negalėjome nepakviesi. Panevėžio vežimo lėlių teatras vien savo stilistika orientuojasi į judėjimą ir sklaidą. Klajojančių teatru pasaulyje nėra tiek mažai. Pas mus viesėjės Jeruzalės teatras „Train“ taip vadinas neatsitiktinai, nes gimbė kaip teatras vagone.

V. Mazūras įrodė, kad vis dar neišbarstė savo parako. Jo spektaklis „Privati valda“ pasižymi ypač stipria scenografija, scenos vizualumu, netikėtais režisūriniais sprendimais. Galbūt jaunimui spektaklio tema nėra lengvai suprantama, tačiau režisierius savo meistrystę demonstravo ir liko ant kalno, kurio viršūnėje stovi jau labai seniai. Sovietų Sajungoje jis buvo vienas geriausių lėlių teatro rezisierių.

Ruošdamiesi festivaliui mes užmezgėme labai šiltus santykius su ambasadomis, nes šiai metais jau negalėjome patys išsiversti. Izraelio ambasada mane pakvietė į Jeruzalės festivalį. Kaune dalyvavavo trupė iš Kroatijos, o vėliau mes vyksime į jų organizuojamą renginį. Taip mezgasi tolesnių ryšiai, festivalis palieka pėdsaką, tėiasi asmeninis ir kūrybinis bendradarbiavimas. „Unima“ astostas iš Danijos taip pat pa- siūlė rengti edukacinį projektą.

Kai kurie teatrai atveža ne pačius geriausius savo spektaklius. Tai lemia lėšos, nes su dides-

Tolimas ir subtilus svečias iš Sibiro bei jo „Pera Giuntas“.

Lėlės skubėjo į Kauną

ne trupe, gausiomis dekoracijomis keliauti gana sunku. Rygos teatras greičiausiai nenorėjo trikdyti savo teatro veiklos, todėl atvežė gana kuklų spektaklį. Tačiau kartais tai pasiteisina. Jeruzalės teatro trupė sudarė vos trys žmonės, o vaidinimas buvo labai įtaigus. Kritikai jį gerai įvertino, įvardijo kaip spektaklį, kokių vaikams reikia daugiau. Prancūzai parodė paprastą, tačiau be galio šiltą, subtilų, lengvą spektaklį „Žvačkės šviesa-2“. Forma dar nieko nereiškia.

Kartais įvyksta keistų netikėtumų. Jau labai senai susipažinome su Olandijos aktoriumi Neville' u Tranteru ir norejome jį pasikviesi, nes tai itin turtingos kūrybinės biografijos asmenybė. Tuomet jis negalėjo atvykti, todėl pasiūlė pakviesi jauną aktorių D. Paivą. Mes į tai žvelgėme siek tiek skeptiškai, o dabar matome, kad per aštuonerius metus mokinys pranoko mokytoją. Jis tikras meistras. Tačiau iš pradžių kiek anekdotinė situacija: spektaklio scenog-

Kelionė į Liubavo dvaro malūną

Jolanta SEREIKAITĖ

Pernai rudenį teko atrasti naujų vietovę, paslaptinai pasislėpusi, beveik dvidešimt kilometrų nutolusi nuo Vilniaus, vadintam Liubavu. Pakiesta į Liubavo angelo atkūrimo ir pastatymo senojoje vietoje rengini, gražią Saulėtą rudens dieną aplankiai šias kažkada buvusias reikšmingas istorines apylinkes – juk jos priklausė karališkajai šeimai ir garsiausiu Lietuvos giminiui atstovams: Mikalojui Radvilai Rudajam, Tiškevičiams, Krišpinams Kiršensteinams, Slizieniams... Dvarą parversti kultūros traukos centru ēmési Europos parko įkūrėjas Gintaras Karosas. Beje, visai neseniai išleidęs ir šiam paveldui skirtą iliustruotą monografiją „Liubavas“.

Iš senų laikų nedaug kas čia likę – tik XX a. pradžios malūnas ir keletas dvaro pastatų, teka Žalesos upelis su septyniu, kadaisi Žygimantui Augustui priklausiusių tvenkinii sistema, dabar virtusiu tiršta žalėsių migla, kurioje beveik kinematografiškai atspindili buvusi dvaro oficina. Net iš medinės koplyčios apkrypusi bokštą, dar stovėjusios sovietmečiu, liko tik pamatai, o šalia jų – iš cinko atkurtą, pilkšva ir todėl kiek lengvesnė atrodanti angelo figūra. Ant gruvių pamatu, žolėje, dar stūkso pasutinių savininkų Slizienių antkapinės plokštės.

Visa kita laikas galutinai sunaikino. Tik knygoje apie šią vietovę išdėstyti visų giminių valdymo ir jų palikuonių gyvenimo istorijos – ją skaitant apninkia keistas liūdesys. Suvoki, kad iš mūsų žemėskios istorijos – kad ir kokia sudėtinga ji būtų, kad ir kokiais turtais bei įtakomis garsėtų – kartais po istorinių kolizijų lieka labai nedaug, o tas paminklų ir gyvenimų nuotrupas, užrašus kas nors išsaugoja arba ne. Jas atrasi išlikusių archyvuose arba ne. Galbūt vėl kas nors atskas kaip kokias kokliai šukes, o gal ne. Visas kultūrinis ir istorinis paveldas dryksta tarp to, kas buvo ir kas galėtų būti. Niekur, manau, vaizduotės galia nėra tokia svarbi, kaip šioje srityje, nes mus turi valdyti stiprus troškimai vėl viską atkurti. O atkurti, atstatyti – daug sudėtingiau, nei sugrąuti.

„Pavadinimas Liubavas – gal nuo žodžio „liubov“, „meilė“, kilięs, kas žino. O gal – nuo „Liublinas“? Sunku pasakyti. Žalgirio mūsyje lietuviai, vydamiesi kryžiuocius, užémė kitą Liubavą. Toks vietovardis įdomus, nors iš pirmo žvilgsnio – slaviškos kilmės. Bet Lietuvos kunigaikštystė buvo didelė, todėl galėjo atsirasti ir tokį vardą. Šis upelis vadintamas Žalesa. Tačiau senuosiųose raštuose jis – Gerėja. Gal reiktų suprasti: gėris, kuris žuvės teikia? Lotyniškuose raštuose randame labai lietuviškų pavadinimų. Vėliau viską bandyta slavinti. Yra ir kitas panašiai vadintas upelis – Gerėja, bet jis kilięs nuo Girios“, – svarstė G. Karosas.

Galima spėti, kad Žygimanto Augusto laikais iš čia buvo tiekiama žuvis karališkajam dvarui, ypač patsinko laiku. Netoli kelias į Dubingius, į Radivilų rezidenciją, o kadaangi antrasis Liubavo savininkas Radvila Rudasis nemėgės svetimose namuose miegoti – nusipirkęs čia dvarą.

Svaigiai krintantis per akmenis upelis tarsi kviečia į patį svarbiausią šios vietovės traukos objektą – akmeninį malūną, nuo šių metų atvirą visiems lankytojams. Netoli – karvidės, iš kurių sklinda mūkimas, tarsi muzikinis akordas vandens gurgėjimui. Ši vieta atoki, nesuko-mercinta, čia išlikę šis tas natūra-

laus, kad ir iš kolūkių laikų – taigi susiduriame su įvairių laikų paveldu. Kalbėdamiesi su restauracijos projekto iniciatoriumi G. Karosu, svarstėme: o ką ištis verta atkurti? Kurį laikotarpį? Lyg ir norėtusi pati seniausią, bet kartais realiau remtis tuo, kas dar likę, kas yra kur nors užfiksuota, nufotografuota.

Už oficinos leidamas žemyn pamatai medinius laiptus, kuriuos užvirtę medžiai – gal per buvusias audras. Laiptai sutrėš, kliba. Greičiausiai čia mažai kas vaikšto, nors šioji užmiršta vietovė, įrengus malūnė ekspoziciją, atgimsta, jos apžiūrėti užsuka net ir keliaujantys dviratininkai.

Liubave stovėjo dveji rūmai – ant kalniuko tarp oficinos ir oranžerijos, iš kurių likę tik pamatai su rūsiais. Rūmų pastatai per Pirmąjį pasaulyjinį karą sudegė, nunykė. Antroji buvo prie kito tvenkinio. Kaip pasakojo G. Karosas, čia, Liubave, buita apie dvidešimt statinių, kurie minimi jau XVIII a. inventoriuose.

G. Karosas Liubavo malūną atrado 1988 m., kai buvo užsidegę idėja įkurti Europos parką ir važinėjo po šias apylinkes. Dar spejė nufotografuoti ir krypstancių, aplaužytu bokštū medinę koplyčią bei angelą. Nors tuo metu, kaip sakė, būdamas jaunas, negalėjo ivertinti šios vienos reikšmės. G. Karosas yra skulptorius, o juk menininkui vi suomet svarbu kurti. Visgi susidurus su paveldu, saugant jį, svarbiausia, pasak jo, ne kurti, o atkurti. Ir taip, kad ko nors nesugadintum. Reikia apriboti savo kaip kūrėjo ambicijas ir leisti byloti pačiam paveldui.

Todėl restauruojant malūną preciziškai atsižvelgta į detales – net į langinių vyrinius, kuriuos taip pat pagamino pagal tą laiką pavyzdžius. Teko ieškoti bréžinių, senų nuotraukų, kai kurios rastos Varsuvos archyvuose. Liubave siekta ne tik sukurti patrauklią aplinką turistams, bet ir kuo tiksliau atkurti malūno įrangą. Juk tą laiką malūnininkas, kaip rašoma monografijoje ir kaip pasakojo šios ekspozicijos darbuotoja Julianai, turėjo būti ir darbštus, ir labai gabus. Jam derėjo mokėti dirbtį įvairius darbus, nes, be malimo, paprastai atlikdavo ir daug kitų funkcijų: vėlė milą, pjovė medieną, tekino medinius ir geležinius padargus. Iš pradžių medinis malūnas šioje vietoje pastatytas XVIII a. pradžioje, o paskutinis – XX a. pradžioje, 1902 m. Kaip pasakojo G. Karosas, sudėtingiausia atkurti technologinę įrangą. Tai nėra vien atskirai prietaisai, o visa inžinerinė sistema, turinti transmisijas. Siekti, kad įrenginiai veiktu, nebūtų tik butaforija, o tai – išsūkis. Ir literatūros apie malūnus trū-

ko. Iš kitos pusės, kiekvienas jų buvo vis kitoks. Todėl atkuriant malūno įrangą G. Karosui teko pačiam tapti šios srities žinovu. Jis pasakojo: „Dažniausiai ateini malūnam – tučia erdvė, guli tik keletas girnapių, kurias sunku išvežti. Ir čia panašiai, dauguma buvusių sudėtingų įrenginių išnešta, bet likusios transmisijos, kurios sunkiai pasiekiamos – prie lubų. Daugelyje vandens malūnų tie ratai sukasi kaip dekoracijos. Bet man norėjosi, kad malūnas būtų funkcionalus. Be abejō, būta ir vargingų valstiečių malūnų, kurie turėjo kokias vienas girneles, gal dar kokį prietaisą. O tokis turtinges ir pažangus kaip šis, statytas su svediška įranga, maksimaliai panaudodavo vandens energiją. Čia buvo ne vien malami miltai. Iki tarpukario malūnuose gamindavo ir mila, iš kurio siūdavo milines. Reikėdavo ir metalą tekinti, medį apdirbtį, taigi būdavo ir gręžimo, tekinimo įrenginiai, kurių čia taip pat neliko... Mums pasisekė restauruoti vandens turbiną, kuri yra originali, prieito amžiaus pradžios.“

Kaip pripažino G. Karosas, tvarant paveldą reikia kovoti su statybininkų noru kuo lengviau viską išgyvendinti. Autentika verčia pavargti ir šių laikų matai vertinant kartais būna per brangi. O kita problema – kaip ją šiandien pritaikyti. Juk anksčiau dvarai veikė kaip tam tikri ūkiniai vienetai, tai nebuvo vien gražūs pastatai su parkais ir skulptūromis. Todėl dabartiniuose savininkai susiduria su dilema – o kas juose vyks? Kaip galėtų funkcionuoti tas, tarkime, puošnus dvaro ansamblis su kolonomis be jokių pelnų teikiančiu dirbamos žemės hektaru? Ir čia kiekvienas suskasi, kaip išmano: kai kas steigia viešbučius, kavines pobūviams, kartais prikuria visokų kvailų atrakcionų vestuvininkams. Tačiau negali ir grūmoti visiems už paveldo niokojimą. Reikia tikrai daug pastangų bei ižvalgos, o pirmiausia – pačios valstybės suinteresuotumo siekiant išsaugoti autentiką. Kita vertus, istoriniai stiliai keitėsi, ir Liubave vieni savininkai nugriovė, jų manymu, pernelyg pompaštiškus ir nederančius su dvaro rūmais barokinius vartus. Negali juk visi malūnai bei dvarai virstti muzejais, o reikalauti, kad žmonės gyventų kaip XIX a. laikais kažkokiai me rezervate, absurdūska. Nori ne nori, šiuolaikinio pasaulio invazija – neišvengiamā, tik mes galime pasirinkti, kokia ji – subtili ar barabiška.

Ir šios malūno atgaivinimo idėjos autorius G. Karosas yra bajoriskos kilmės – jo Ušackių giminės herbe pavaizduotas avinėlis kraujuojančiu šonu. Todėl šiek tiek juo-

Liubavo dvaro malūnas.

Gintaras Karosas.

ninku“, – pasakojo G. Karosas.

Ekspozicijoje rodomas vienas senojo angelo sparnas. Angelas čia stovėjo dar 2003 m. – be kryžiaus, be rankų, aplaužytas. Paskui kažkur dingę. G. Karosas sakė, kad buvo likusi tik jo koja ir pamatas. Tačiau jie atkūrė skulptūrą pagal nuotraukas. O liejo chemiškai ištyrė medžią, pasirinkę lygiai tokia pačią sudėtį ir tokiu pat senovišku būdu – iš cinko. Skulptorius Marius Buda, atkūrė angelą, iš pradžių buvo ištiktas šoko, kad ją reikės gaminti būtent iš cinko. Nė Dailės akademijoje tokios technologijos niekas nemoke – visi dirbo su bronza. Cinkas juk labai trapus, liejama dalimis, kurias vėliau reikia sulituoti alavu.

Pasidomėjau, kokie artimiausi planai toliai atkuriant šį paveldą. G. Karosas sakė: „Čia XIX a. gyveno skulptorius Rapolas Slizienis. Jis labai menkai žinomas, yra likę skulptoriaus darbų, bet nedaug informacijos apie jį patį. Jei mums pavyktų ekspozicinę erdvę praplėsti kitose patalpose, norėtume atskleisti R. Slizienio asmenį ir kūrybą. Baltarusiai labai juo didžiuojasi, kiti R. Slizienio dvarai buvo dabartinėje Baltarusijos teritorijoje. Lenkai taip pat jį vadina savu, nors iš tiesų ši šeima save laikė lietuvių. Jei pavyktų laimėti panašų konkursą, muziejaus tėsinį įkurtume buvusioje oficinoje. Tai XVIII a. avarinės būklės pastatas, jis perstatytas XIX a. Tiesa, apylinkėse stovėjo dvi oficinos, viena jų buvo XIX a. pertvarytą į oranžeriją. Vienas žmogus prisiminė, kad prieš karą, būdamas vaikas, žiemą eidavo iš jos pirkti pomidorų.“

Paklaustas, kaip sekasi suktis tarp dviejų objektų – Europos parko ir šio muziejaus, kuris dirba tik pusę metų, sezono laiku, G. Karosas kalbėjo: „Turime patys išsilaikeyti, tai nemažas iššūkis. Parke tvarūs sudėtingiai, ten didelė industrijos. Čia taip pat turi žmonėms algas išmoketi, rūpintis eksplatacija, kitais reikalais. Nėra paprasta. Bet mes ir nesiekame pelno.“

Angelas žiūri į kelią, laimina atvykstančiuosius ir išvykstančiuosius. Norisi tikėti, kad Liubave mes išsime dar mažai žinomą Lietuvos skulptoriaus R. Slizienio muziejų. Pamenu, kai per meno istorijos valstybinę egzaminą, ištraukusi klausimą apie Vilniaus meno mokyklos menininkus, pasijutau sutrikusi, nes daugiausia galėjau papasakoti apie Pranciškų Smuglevičių ir katedrą, o visa kita, manau, yra ne tik man, bet ir kitiem nemenkas atradimas. Norėtusi, kad kultūros istorijoje būtų kuo mažiau baltų dėmių, nes tik turėdami pamatus – praeitį – galime tvirčiau jaustis dabartyje.

Autorės nuotraukos

Regimantas ŽILYS

***

Baltas –
Bet ne pavasaris
Ruduo –
Tik kelios uogos
Juodas –
Bet labai jau liūdnas –
Žodis –
Visai jau nuogas
Gimės –
Kaip ašara iš begalybės
Ne tu – pavasaris
Ne ruduo atgaivins –
Keliai po vasaros

***

Ilgū kažko
Graudu kažko
Kažko dar nežinau
Ir nežinau dėl ko

***

Vėl ir vėl kaip diena po dienos
Lūdesio žemė ateina iš niekur
Vėl ir vėl taip banga po bangos
Tavo laivą pakrantėj skalauja

Vėl ir vėl tu lauki kelio pradžios
Nedristantis niekur keliauti
Vėl ir vėl kaip mintis po minties
Tavo laivas sudūžta be aido

Net ir Tu be pasaulio erdvės
Vėl ir vėl sodo tylą nutrauki

***

Eisiu aš tollyn
Eisiu per prasmes be žodžių
Eisiu per garsus be aido
Eisiu reginiu aklu
Kol pasieksiu sodą
Sodą be žiedų
Ir tuomet parklupęs
Aš ramiai užmigsiu
Ir pavasarį priminsiu
Spindinčiu lašu

***

greta vien dangiškos mėlynės skliautas
ir nusidriekė rudenio laukai

einu anapus to kas ženklinia ribas

kalbu ir negirdžiu net aido
neatmenu ir nepažiusti nieko
atrodo – stinga vieno stoškai valingo ženklo
kad tartum – išeinu išeit ir pasilikti

tik tam kad viešpatijoj viešpatautų erdvės
kuriom svarbus tik horizonto ženklas

***

Kratinė – šalimaus viena
Tik upė tyli vieniša
Kas ją paguos?
Kas į kelionę begalinę išlydės?
Žodžiu rupiu ir atviru kaip duona

ir kai nusigrėžia nuo esaties laikai
ir mintys skundžiasi dėl žodžio –
poezijos pavasari – tokie keliai
kad sauja smėlio tau akis užkloja

***

Ruduo ruduo minčių ir žodžių – ruduo
Saulėlydis darbų gyvenimų ir skausmo
Prisiminimų ir apmąstymų apie laikų laikus
Ir sugrįžimą į glėbi Jos – vardu vienatvė

Ir Tos kurios vardu vadint nedrišiu niekados
Nešiodamas pagarbią baimę širdyje ir tik
Minčių sraute galiu bandyti prisiliesti prie
Pradžios ir apmąstyti tai ko negaliu pakeisti –

Akimirkos kuria esu atėjės iš anapus
Ir esaties ribos kelionėje į pažadėtą pradžią

***

Man reikia tiek daug kad galėčiau tylėti
O turiu tiek mažai ir todėlei kalbu
Su tavim Tėve su tavim Motin
Kad savęs nepamirščiau aklavietėj žodžių

***

Dangaus skliautai raudoni vakaruosna gesta
O tujen jau dairais į šaltą ryto saulę
Ir meldti kažką kas nuramintų ir paguostų
Per ilgą amžinybęs naktį sklendžiant minčiai –

Kaip šalta ir kaip vieniša per šitą tylą einant
Užsukus čia kalbėt ir iškeliauti...

Ričardo DAILIDĖS nuotrauka

Salomėja JASTRUMSKYTĖ**Mantijos mazgai I**

Šūkavimai – sapnai
I sieksni émei
Stalq ir dešimt alkūnių,
Uodegų naktj.

Apsvilusių, prikabintų, žaibuojančių,
Nusileidusių kojų pavydinčių,
Po kaklų ir ižadų ritiniu

Per-kūnams įtikinti –

Grūdai, jie grūdai!

Ligq ir aviną stambų –

Surišk kietai:

Rudai,
Raudonai,
Rauginai –

Ai!

Ūkavimai – gaisai

Mantijos mazgai II

Sédinčiai sienai per ankšta –

Ten iš žemės iškasė stygą

Ir užmetė juodas palmes
Ant šukų.

Virintos vilnos
Iškeltos virš plėnių.

Sulenktos kaltės
Lankais
Slydo taukuotos į slėni –

Jei būtu –

Vieta joms prie ankščių.

Ciklopo Erotas

Teisieji

akina,

bet

miega.

Drabuži, lik su manimi.

Ariadnės nemiga

Dieną yra tai,
Su kuo kalbiesi.

Mažesnioji viršūnės pusė.

Karo pradžia –
Pusė arklio,
Kyšanti sienoj.

Išgąsdink ir geisk,
Vedančioji:

Siūlas naivus, –
Jis tik
Peržergtas šuo –

Kita arklio pusė.

Oidijas

Medinė jūra.
Šviltspauja urvas
nežinomą spalvą.

Medinė akis.

Alkis I

Nesnigs ir bus moterys.

Keliasi niekieno galios per upę.

Skuba aliejinė.
Drobinė.
Lyginta.

Pažeme, pažeme
Spigina.

Ne jų moterys.

Alkis II

Irklas, Ofelija, skirtas plekšnoti.

Kartūnas iškélė ją į paviršių...

Neperskrostom antim,
Neperkirstais kaulais
Neužsimosi.

Seilės tyška ir šmirškia...

Jei būsi burna,

Vanduo
Ir mėsa

Lieps išsižioti.

Alkis III

Jūra
Vandens ir duonos.
Krapšto Kasandra saulę.

Šuo
Atsilupa nuo plytos.
Pranašas
Užlipa klykti.

Dabar
Namai margi.
Driežai ir žaibai
Geltoni.

Plaukia
Liesas akmuo,
Tamprūs kaklai –
Jo ruoniai.

Alkis IV

Grožiu.

„Grožiai“.

Godumaiss,
Lyg saulėlydžiai.

Išpaikusiu kąsniu,
Apkaltu mėslungiai.
Gérētis

Audra.

Poetai Jotvoj

(iš Poezijos pavasarių dienoraščiu)

Stasys STACEVIČIUS

***

Sustojame parūkyti Merkinėje, ir beveik stebuklingai į Arvydo vairojamą LRS mašinę itelpa ir mažas Teresės Jankauskaitės kūnelis su didinga dailininkės ir keliautojų siela. Teresėlė, besigydymada koja, gerokai sulūžinėjusi slidžiajā naktį prieš pat Naujuosių metus, netikėtai ėmė rašyti trieilius ir keletas jų – netgi puikūs. O šiaip jinai, juodai išdegto molio būtybių autorė, po to įvykio užsituonojusi savo klėtelėje tarp miškų, labai nori pajudėti, atsibodo vienai galvoti apie vis paskaudančią koją su septyniolika kaulavaržciu. Jai norisi pamatyti gražiausius jotvingių piliakalnus, išgirsti savo ir kitų vardus Jotvoj, iš kur pas ją, pas mus, pas Bedugnio ežerą retkarčiais atvažiuoja Sigitas Birgelis – lietuvybės saugotojos Punsko, Seinų ir Suvalkų krašte, kurio mūsų proseneliai ir seneliai neteko nelygiuose mūsiuose. Tai broliai mums lenkai, tai draugai, tai...

Tai tiesiog dviejų ryškiai skirtingų tautų kaimynystė, o valstybių santykiai kartais kaip vaikų – kuris didesnis, tas ir teisesnis... Bet mažesnis vis pagalvoja priešingai. Važiuojame, kur lietuvių bendruomenės, likusios Lenkijos teritorijoje, kalba su lenkišku akcentu, ir jis gal nėra blogesnis už angliską ar vokišką, juk visi tie akcentai reiškia tą patį: tirpstame pasaulyje, ku-

riam – bent jau savo mintyse – esame svarbūs, bet pasaullui tai beveik nesvarbu.

S. Birgelis, daug tyrinėjė tame krašte gyvenusiu jotvingių palikimą, yra Jotvos metraštiniškas ir poetas, bandęs rašyti jotvingių ir prūsų kalbomis. Žodžiai, kurie kaip giminėji paskutinišky skambėjo gal pries septynis amžius. Oabar, 2011 m. gegužės 18-osios rytą, į bagažinę pakraunamas T. Jankauskaitės tapytas paveikslas, kuris vadinas „At-eik“. Drobėje pavaizduotas ne kalnas, ne debesis, ne genties vadas Skomantas, ne rūstus ir didingas tautų išganytojas, net ne berniukas atlapa širdele, o paprasciausiai – gėrybiškas mažas šuneilis... Kodėl Teresėlė veža šitą „At-eik“ į Jotvą, taps aisku vėliau.

***

„Žiburio“ mokykloje Seinuose paaikiškėja, jog mūsų klausytojai daugiausia bus maži vaikuciai, ir su siaubu suvokiu, jog per gyvenimėlį beveik nieko neparašiauvaikams. Gal mano siela labai sena, gal kažkada jau plaukiojusi žuvimi, akmens amžiuje gavusi į kaktą, skraidžiusi krankliu, pavuusi prūsų ar galindų kūnuose, gal jai šimtai ar tūkstančiai metų... Bet kodėl kartais – kaip vaikas, kaip vaikas?.. Ir tuomet, kai tinka būti vaiku ir kai ne.

„Žiburio“ moksleivai padainuoja keletą dainų pagal Justino

Marcinkevičiaus žodžius, deklamuoją jo eiles... S. Birgelis paaikišna, kad Just. Marcinkevičius su žmona žadėjo apsilankytį Jotvos karste, bet nespėjo.

Ir mes jau daug kur nesuspėsim... Bet linksmus eilėraštkus skaito Jonas Liniauskas, nekarčiai prabyla Mykolas Karčiauskas, kaip potėt pirmasyk trieilius deklamuoją T. Jankauskaitė, su savo eilėraščiaus šypsosi šio krašto dukra Janina Aleksaitė, subtiliu balsu Just. Marcinkevičių skaito Irena Plaušinaitytę.

Koks paprastas, lyg bekraujis, lyg be mirties Just. Marcinkevičiaus „Grybų karas“!

Kokia – ne bekraujė – dviejų taučių taika!

Kokia dabar jotvingių ir jų užkariautojų taika?

Vaikų širdelė?

***

Nežinantis mūsų istorijos keliautojas, tegu ir labai nuovokus, pirimasyk išižiūrėjęs į didingą paminėlą Antanui Baranauskui prie Seinų bazilikos, vargu ar pasakyti, kad jaunystėje anasai buvo poetas... Vyskupas... Šimtaprocentinis vyskupas, išsivystęs iš poeto, regėti akmenyje. Mums S. Birgelis darsys pasakoja apie A. Baranausko darbų ir sielovadą Seinuose: gero padarė lietuviams, nors senatvėje ir nelabai garbindamas gimbą kalbą. Ne-sutariant lietuviams ir lenkams Viešiejų parapijoje, A. Baranauskas aukštyn kojomis apvertė bažnytinės vyresnybės nurodymus, ir Viešiejose buvo padidintas ne lenkiškų, o lietuviškų pamaldų skaicius. Paskutiniaių gyvenimo metais vertė giesmes. Jo palaikai įmūryti čia pat – bazilikos sienoje. Koks atstu-

mas – nuo jaunystėje rašyto „Anykščių šilelio“ iki vėlyvos vienatvės tarp mūrų. Kokia praraja tarp gamtamdiško „Anykščių šilelio“ ir akmeninių kunigų semiarijos sienų šalia tos pačios bazi-

liks. žingsnius atskuba kažkokia vienuolė ir čiumpa jas. Dabar jau lyg ir niekam labai neklūva čia tasai akmeninis vyskupo A. B. atvaizdas.

***

Bubeliuose, prie Albino Žukausko sodybos, niekas nebūtų kitaip negu 2006 m., kai čia lankiausiai pirimasyk. Ta pati saikingai prižiūrėta, aptriususi troba. Laukinėm žolėm gražiai apžėlės kiemas, kaip ir nebaigtai rengti ūkiniai pastatai, kulkli tvora, sodyboje tuščia. Kas tarsi dabartinis savininkas ir kur jis, taip ir nepavyko dorai suprasti. Lyg ir lietuvis, lyg ir ne Lietuvoj šiuo metu, tarsi ir ne Lenkijoj, tačiau pui-kai suprantantis, kad čia gyveno ir raše ne koks valstietis – o patsai Albinas Žukauskas, poetas, po mirties tampantis vis mislingesnis.

Didelis, dar nekalinėtas akmuo šalia poeto trobos ir yra permaina.

Kitais metais sausio 25 d. sueis 100 metų, kai čia gimė būsimasis poetas.

Dabar M. Karčiauskas ir vietinė lietuviška valdžia tvarko finansiarius su tuo akmeniu susijusius reikalus.

Tikriausiai akmuo bus mažai kalamas. Pastebėjau, kad šio krašto lie-tuviai jaučia ir žino, kad jis yra gyvas, kad išjudintam iš savo vienos jam skauda. O jeigu akmenį visai suplēšai, anot pagonybės žinovo Petro Lukoševičiaus, baisu... Geriau – kai randamas natūraliai gražus ir tinkamas akmuo, kai tik vienas šonas palyginamas, tik įrašas išskalamas. Gal dar veidas ar keli ženkli, kad išpiestu į akmenis kūną ir sielu.

Grįžęs namo atsiversiu A. Žukausko poezijos knygą ir stabtelėsiu prie nekaimiško eilėraščio „Faustas“.

*Atomą suskaldai, supjaustai,
Ir trykšta liepsnojančios rykštės...
Sakyk, mano daktare Faustai,
Ar vis dar gailiesi jaunystės?*

Perkaręs geltonas šunytis bėgėsi po A. Žukausko kiemą, gal benamis, vienišas... T. Jankauskaitė atlaužia gerą gabalioką sūrio, atsivežo iš Merkinės, ir mes su skaitove I. Plaušinaityte einame vargo pamaitinti, kalbinam šunelį lietuviškai, bet šis vis nuo mūsų, nuo mūsų... Vietinės valdžios lietuvių iš sako: čia ne lietuvių šuo, iš jūsų, iš mūsų rankos jis nieko neims net ir gaišdamas... Palieku sūrio gabala už kampo ir pėdinu link savų, galvodamas apie šunišką nacionalizmą, apie suns bajoriškumą... O kur A. Žukausko kaimiškumas? Jo nedaug net ir „Tolimo kaimo“ gale.

*Kaime tolimas. Tykus lietuviškas
kaimė,
išeisi kada ir nubrisi per purvą,
pusnį ir sniegą!
Ant rankų iškélęs neši
naują ir gerą naujinę.*

Nukelta į 10 p.

Nuotrauka atminimui su poetais Kampuočiuose.
Vidos BARANAUSKAITĖS nuotrauka

Muzikos kūrėjų sambūrio šventės

Atkelta iš 2 p.

Beje, ten bus pagrobtas ir V. Barutlio Koncertas 2 smuikams ir orkestrui, dar neskambėjės sostinėje. Surengsime koncertų ne tik didžiuosiuose miestuose – nuvažiuosime ir į Klaipėdą, Šiaulius, Druskininkus, Anykščius, Marijampolę. Ne per seniausiai vykės koncertas Kazlų Rūdoje sulaukė didžiulio publikos susidomėjimo – gausiai susirinkę klausytojai ir koncertui pasibaigus bendravo su autoriumi ir atlikėjais. Mažesni miesteliai ne taip „išlepinti“ dabarties kūrėjų dėmesio, dėl to labai noriai dalyvauja muzikiniuose susitikimuose. Tad

vienas mūsų tikslų – auginti šiuolaikinės muzikos publiką, kad ji ne tik aiteitų į koncertą, bet ir susigiventų su muzika, suvoktų ją, pamiltų, norėtų dažniau jos klausytis „gyvai“ arba įrašo.

Rudenį pirmą kartą teiksime M. K. Čiurlionio premiją kompozitoriui „uz profesionalumą akademiniés muzikos baruose“. Stengsiuosi, kad nuo šiol kiekvienais metais greta M. K. Čiurlionio gimbadienio ir „Gaidos“ festivalio būtu skirta premija už aktualių M. K. Čiurlioniu chorinės, orkestrinės, fortepijoninės muzikos žanru puoselėjimą ir turtinimą. Norédami tinkamai paminti sukaktis, siemet leidžiame

bukletus; Laima Budzinauskienė rengia rimtą, bet ir žaismingą bukletą apie visus lietuvių kompozitorių, o Kristina Mikuličiūtė supazindina su Kauno skyriumi. Iki šiol tokio iliustruotų bukletų neturėjome, tad norime, kad jie būtų informatyvūs ir lengvai skaitomi.

Nors švenčiamė dvi sukaktis, nesiekiai oficijinio jų minėjimo, priešingai, noriu, kad renginiai būtų šilti, kitokie, nei įprasta, neratfaretiski, panašiai kaip Vilniuje vykės seansas „Atsargai, premjera“. Itin patikęs jaunimui, patrauklus koncertas, sulaukęs ir dailininkų pagyrimo, nustebinęs daugumą klausytojų, vietoje

iprasto formato pateikę meniškai priimtiną visumą. (Septynių autorių – Fausto Lateno, Z. Bružaitės, Gintaro Sodeikos, Vaclovo Augustino, Giedrius Puskunigio, Linuo Rimšos, Algirdo Martinaičio – septyniasdešimt minučių muzikos, lydimos videomeninininkų Džiugo Katino ir Grêtės Krivicaitės pasiūlytos vizijos – E. Ž.). Rengėme jį apie pusę metų, muzika ir vaizdas buvo kuriami paraleliai ir labai glaustai, o vykumas surežisudota kaip spektaklio. Labai džiaugiuosi, kad įgyvendinome ši sudėtingą projektą.

„Loft“ skambės elektroninė muzika, laiko atžvilgiu ir pagal pobūdį renginys veikiausiai bus skirtas jaunimui – naktinio muzikinio klubo pavidalu bus perdirbtą 70 kompozitorų kūryba. Estradinės muzikos

koncertą „Pienė“ paruoš „Trimito“ pučiamųjų instrumentų orkestras ir solistai, skambės Algimanto Raudonikio, Benjemono Gorbulskio, Mikalojaus Noviko, Algimanto Bražinskio dainos, bus ir premjerų... Tikimės šiemet ir tarptautinių atgarsiu – planuojame pristatyti lietuvišką muziką Lodžėje (Lenkija), bendradarbiaudami su norvegų menininkais, kurime projektą „LiNo“ (Lietuva / Norvegija), kuris turėtų vykti Osle.

Taip – netradiciškai, nuoširdžiai ir įvairiaspalviai – prisimenesmos svarbios datos, apžvelgiamas nueitas kelias ir tiesiamis punktyrai į ateinančius dešimtmecius.

(Ne)uždirbtis pinigai?

Andrius JAKUČIŪNAS

Kodėl menininkas mūsų žiniasklaidoje taip dažnai vaizduojamas esąs gobši (ir klastinga) siurbėlė, o statinės mokesčių mokėtojas – auk? Kam naudinga ir apskritai kokia prasmė įsivaizduoti ji kaip veltėdį, svetimų pinigų vartotojā, piktdžiugiškai nusispjovusij i rinkos dėsnius niekdari, – menininką, kuris šiaip jau galą su galu paaprastai suduria tiki labai neprabangiai gyvendamas arba parentas kokia stipendijėle, kuri, palyginti su atliktu darbu, atrodo gedingai menka?

Daugybė kartų stengiausiai sau atsakyti iš klausimą, tačiau man nepavyko – galbūt todėl, kad pats esu menininkas, na, bent mane kai kas juo laiko. Taigi gal svetimi pinigai, kuriuos gudriai išviliojau iš valstybės, – sakykim, tie keli šimtai litų už darbą „Nemune“, – man yra susukę galvą, ir aš tegalvoju, koks esu laimingas, tiek daug turėdamas. Laimei, pastaruoju metu vis atsiranda asmenų, ypač dienraštyje „Lietuvos rytas“, kurie žino atsakymus daugiau iš visus iškilusių klausimus ir stengiasi su visais pasidalinti atsakymais. „Kitaipt sakant, menininkas turi tapti tokius paveikslus ir rašyti tokias knygias, kokių pageidauja pirkejai, o tuo pačiu įtikinėti savo pirkėjų, kad pažeikslai ir knygos jam labai reikalingi. Aš asmeniškai nemanau, kad toks gyvenimo ir pragyvenimo būdas yra kuo nors smerktinas, bet dažnam kūrėjui jis atrodo nepriimtinis“, – minėtame dienraštyje ste-

bisi Ignas Katinas (tikėtina, tai pseudonimas, nes *google* kaip vienintelį pateikia būtent šį straipsnį). Jame taip pat teigiamai, kad „2010 m. Lietuvos biudžete „Poilsiu, kultūrai ir religijai“ skiriama 515 mln. litų. Tai pusantro karto daugiau negu aplinkosaugai ir maždaug 20 mln. daugiau, negu žemės ūkio programoms. Tokia suma prilygsta 10 300 vidutinių atlyginimų su visais mokesčiais. *Tai-gi, valstybė pernai buvo pasirengusi visiškai išlaikyti 10 300 menininkų ir kultūros darbuotojų, net jei šie neturėtų né cento kitų pajamų*“ (paryškinta mano – aut. past.)

Be abejo, būtų galima nuosekliai ir metodiskai paneigtis daugybė tame straipsnyje minimu iš principo klaidingų teiginiu, tačiau vargu ar verta – vadinamoji visuomenė, kurios vardu taip megsta šnekėti „katinai“, „normanai“ etc., netretai pati sugeba netiesiogiai irodinti, kad kultūra jai reikalinga ir gal net būtina. Šiaip ar taip, mitas, jog žmonės visiškai nesidomi „aukštajai kultūrai“, nusipelno būti griaunamas. Jei nebūt kritinės meno vartotojų masės – t. y. mases, kuri tiki, kad menininko darbas yra prasmingas, neegzistuotų galerijos, nebūt leidžiamos lietuvių autorų knygos, statomi spektakliai. Lankytųjų kartais gana gausiai susirenka net i tokius meno renginius, kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo skirti vien tam tikros meno srities išmanytojams – argidrištume galvoti, kad jie visi metė darbus subėga baisėtis tomis „me-

nininkais“ vadinanomis menkystomis, kurie vagia iš jų duonos kąsnį? Nesakau, kad salės lūžta, o aikštės nepajėgia sutalpinti visų norinčiųjų dalyvauti kultūros renginiuose, tačiau lankytųjų pakanka. Tas žodis („pakanka“) visos ekonominės šalies būklės fone skamba įspūdingai, tačiau nesunku nutuokti, kiek lėšų kultūrai lieka iš tų 515 mln., atėmus poilsio, religijos ir Valdovų rūmų reikalus. Koks nors tiesioginis remimas „i rankas“ išvis neegzistuoja – sėkmės atveju siek tiek lėšų pasiekia stipendijai pavidualu arba kaip parama menininkų rengiamies projektams; tai rodo, kad pinigai yra kuo sažiningiausiai uždirbami – stipendijos skiriamos konkretiųmenių kūriniui sukurti. Tuo metu remdamas didesnius meno projektus (pvz., festivalius, mugės) valstybė veikiai rodo, kad joje dar galutinai nemirė suvokimas, jog kultūra yra vienas svarbiausiu jos ramsciu, pats pagrinandas, vėliau duodantis šimteriopą grąžą – taip pat ir ekonominę.

Turbūt neblogas pavyzdys tai iliustruoti yra liepos 12–17 d. sostinėje, „Litexpo“, vyksianti tarptautinė šiuolaikinio meno mugė „ArtVilnius'11“ – vienas iš sekminiausių didelės apimties projekto. Pasak žiniasklaidoje cituojamos Lietuvos meno galerininkų asociacijos prezidentės Dianos Stomienės, Vilniaus miesto savivaldybės „ArtVilnius'11“ skyre 240 tūkst. litų, dar 25 tūkst. gauti iš Kultūros rémimo fondo. Žvelgiant objektui, tai yra gana kulkliū pinigai, turint galvoje, kad šiu metų meno mu-

ti verslu, straipsnio autorius savo išklausiai, kad visiška finansinė nepriklausomybė yra svarbesnė, negu potencialiai visuomenei daroma žala.)

Be abejo, autentišką meną kuriantiems menininkams irgi reikia valgyti. Tačiau ar tikrai jų dalinis išlaikymas tokia nepakeliamai našta valstybei, ir ar tas „išlaikymas“ išvis egzistuoja? Be abejo, ta fantastinė 515 mln. suma šiame kontekste skamba įspūdingai, tačiau nesunku nutuokti, kiek lėšų kultūrai lieka iš tų 515 mln., atėmus poilsio, religijos ir Valdovų rūmų reikalus. Koks nors tiesioginis remimas „i rankas“ išvis neegzistuoja – sėkmės atveju siek tiek lėšų pasiekia stipendijai pavidualu arba kaip parama menininkų rengiamies projektams; tai rodo, kad pinigai yra kuo sažiningiausiai uždirbami – stipendijos skiriamos konkretiųmenių kūriniui sukurti. Tuo metu remdamas didesnius meno projektus (pvz., festivalius, mugės) valstybė veikiai rodo, kad joje dar galutinai nemirė suvokimas, jog kultūra yra vienas svarbiausiu jos ramsciu, pats pagrinandas, vėliau duodantis šimteriopą grąžą – taip pat ir ekonominę.

Turbūt neblogas pavyzdys tai iliustruoti yra liepos 12–17 d. sostinėje, „Litexpo“, vyksianti tarptautinė šiuolaikinio meno mugė „ArtVilnius'11“ – vienas iš sekminiausių didelės apimties projekto. Pasak žiniasklaidoje cituojamos Lietuvos meno galerininkų asociacijos prezidentės Dianos Stomienės, Vilniaus miesto savivaldybės „ArtVilnius'11“ skyre 240 tūkst. litų, dar 25 tūkst. gauti iš Kultūros rémimo fondo. Žvelgiant objektui, tai yra gana kulkliū pinigai, turint galvoje, kad šiu metų meno mu-

gėje bus pristatyta plati ir reprezentatyvi šiuolaikinio meno galerijų panorama – nuo Almatos iki Niujorko. Mugėje dalyvaus 66 meno galerijos iš Lietuvos, JAV, Japonijos, Prancūzijos, Portugalijos bei kitų šalių. Antrą kartą per pastaruosius 20 metų vyksiantis didžiausias vizualinių menų renginys Baltijos šalyse tikisi sulaukti arti 30 tūkstančių lankytųjų. (Pirmą kartą 2009–aisiais vykės „ArtVilnius'11“ sulaukė per 20 tūkst. lankytųjų, tačiau organizatoriai pastebi, kad jų galėjo būti daug daugiau – esą Vilniui būnant Europos kultūros sostine daugelis lankytųjų mugė pažiūrėti eilinė paroda. Tašyk šiame projekte dalyvavo 92 meno galerijos iš 28 pasaulio šalių, eksponuota daugiau kaip pusė tūkstančio menininkų kūrinių.)

Taigi investavusi vos 25 tūkst. litų valstybė gali tikėtis, kad renginys gerokai prisidės prie visuomenės šventimo, atliks meninio ugdymo funkciją, skatins atvykstamąjį turizmą, galerininkų tarpusavio kontaktus, reklamuos šalių, taip pat išspręs kai kurių pavienių menininkų finansines problemas (kam nors nupirkus jų darbus).

„Pirmą kartą mes labai rizikavome, buvome apsuptyti daugybės skeptikų, nes buvo teigiamai, kad niekas iš Vilnių nevažiuos, pasaulyje yra tiek daug dailes mugių, tikėtis kažką čia parduoti yra sunku, bet tikėjome, kad Vilnius turi ypatingo miesto aura, kad Jame galima išvysti viską“, – cituojama Raminta Jurėnaitė. Pasak jos, šios mugės reikia pirmiausia mums patiem, nes šiuolaikinis menas uždega ir duoda energijos bet kokiai veiklai.

Norėtusi, kad jis pagaliau uždegėti ir tuos, kurie taip uoliai bando skaičiuoti svetimus pinigus.

bažnyčios, bazilikos ar katedros puošyba, tapyba, skulptūros – vaizdinis jaukas, vilionė paprasatiems žmogeliams. Dieviškumo – tikro ar klaidingo – bažnytiname mene apstu, bet gamtoje jis neįskreiptas, natūralus...

***

– Neneš tavęs į katedrą, neše... – su juodu humoru sako J. Liniauskas.

Mat LRS pirmininko antros kandidacijos pabaigoje jam kartu su poteto našle teko rūpintis Just. Marcinkevičiaus laidotuvėmis... Aišku, dauguma Lietuvoje slaptais pagalvojo, kad „Katedros“ autorius kūnas bus nešamas į katedrą. Bet... Nejauku ir kabeti, ir klausti: o kam stovi katedra?

Et, pro laukus, pro pievas beveik stebuklingai dvi puskarietes neša poros arkliuką, plevėsuoja trispalvę, vežame į Kampuočių kaimą įžuoliuką, jį tenai sodinsime su giesmėmis ir dainomis – Just. Marcinkevičiui atminti. Vežimaiti, kuriame sėdime su Terese, oriai neša Varas ir Beroji. Sveikinamės su žmonėmis pakelėje ir karvėmis pamojame rankomis, o jos labai atsakingai mums pamosuoja uodegomis, oriai žiūri garbingomis akimis.

Pries pat sodinimą dainuoja, gieda, skaito vaikai ir suaugusieji iš Pristavonių, Navininkų, Vidugirii, iš Punsko licėjaus, iš Dariaus ir Girėno mokyklos. Paskui – skaitymai, kastuvas, žemė, vanduo, Saulė...

Vaišės Kampuočių kaime, sodyboj ant ežero kranto. Dar atsiduriame Valinčių kaimo pavėsinėje, čia Jonas Vaznelis pasakoja šio karsto istorijas, o kaimo bendruomenė skuba mus privačinti... Paskui dar sustojame Kreivėnuose prie akmens knygnešiui Povilui Matulevičiui, apie kurį pasakoja senolis Julius Šenda... Paskui... Paskui... Niekas iš gyvujų nepaaikins, kas paskui, kai mūsų nebus, dar bus, bus.

Poetai Jotvoj (iš Poezijos pavasarių dienoraščių)

Atkelta iš 9 p.

Kaip mes esame pasiilgę geru naujienų ši 2011-ųjų pavasarij. Pakelės ganyklose, oriai mosuodamos uodegomis, su mumis sveikinasi karvės, gal lietuvininkės... Vienas iš mūsų ekipažo pasakoja anekdotą, girdėtą Lietuvos vyriausybės rūmuose, esą ir dabartiniam premjerui girdint.

„Emigruokim, šuneli sargi, – įkalbineja dvi paskutinės lietuvių karvės savo draugą. – Varom kartu, juk tu, Sargi, žinai, kur užsienis, pats sakei ne kartą ten buvęs.

– Per pievą, per mišką, per upelį – ir užsienis.

– Tai emigruojam.

– Aš jau neemigruosiu.

– Kodėl?

– Man čia atsiveria naujos perspektyvos. Girdėjau, kaip šeimininkai kalbėjosi: jeigu Vyriausybė dar kartą pakels mokesčius, tai teks suns *pypa* čiulpi.

– Lietuvai reikia pasišventelėlių, ištarė naujasis Lietuvos rašytojų sąjungos pirminkas, poetas Antanas A. Jonynas šių metų gegužę.

Su vienu iš pasišventelėlių ar iš pašventųjų, su Petru Lukoševičiumi per Poezijos pavasarij ir bendravome buvusioje Lietuvos, netoli Punsko, Šilainėje. Cia, savo žemėje, už savus pinigus Petras, kurį misijai tévas pasirinko iš aštuonių vaišų, per kelerius metus suskūrė jotvingių ir prūsų gyvenvietę. Su pilimi, priešpiliais, šventovėmis, auk-

rais, tvenkiniais, su akmenų galerija, kurioje iškalti genčių vardai, paskutinių vadų atvaizdai. Požeminiai šaltiniai čia garma, stebuklinios galios turi kai kurie akmenys... Abiem rankom prisilieti prie seno „Žalčio galvos“ akmens, ir nesuvokiamą gamtos jėga pereina per sieią, nuteka kūnu. Sustiprina, atgina. O jei kai tik esi buvęs Punsko užeigoje ir suruoštas taurelė – pralaivina tiesiog akimirkniu. Imini svaidyti – nuo paslapčių, nuo stebuklo, kad esi.

Ypatinga yra šventovė, kurioje galima maldauti malonių iš žemės ir dangaus dvasių. Pasak šeimininko, ne vienas iš ty, kurie tyčia ar netycia pakenk Lietuvai, čia klūpej... Ir katalikų vyskupai bei aukštesni dvasininkai jau pripažista šios pagoniškos vietovės šventumą. Anot Petro, tai anuometinės dideles šalies Sarmatijos, plytėjusios nuo dabartinės Maskvos iki Reino, centras. Sarmatijos gyventojai buvo sarmatai. O kurie savo tévynei kenkė ar puldinėjo jai iš išorės – besarmačiai. Iš ty laikų mūsų kalboje išlikiai „sarmata“, „sarmatytis“, „besarmačiai“... Sarmatijos genčių buvo daug, o žodis „Lietuva“ kilo nuo veiksmažodžių „lieti“, „suliety“, „susiliety“ – kai reikėdavo gintis nuo priešo ir visoms gentims susilieti į vieną. Sudaryti savotiška karių rinktinę. Dar – žynių, žiniuonių, daininių, amatininkų rinktinės. Sulietos iš įvairių genčių. Išeitų – Lietuva tai rinktinė. Lietuvis – tai rinktinis karys, rinktinis žynys, rinktinis... Ne eilinis sarmatas. Juo labiau – ne besarmatis.

Pagal sarmatų kalendorių 7600-aisiais (plius keletas metų), o ne 2011

m. prie aukuro, prie ugnies su J. Liniauskų, M. Karčiauskų, I. Plaušinaitės ir T. Jankauskaitės rengiamės skaityti poeziją – protėvių vėlėms. Gyvų dvikojų klausytojų daugiau nebus. Tik mes ir vėlės.

Pirmiausia P. Lukoševičius ant akmeninio aukuro įkuria nedidelę ugnelei.

Tada, melsdamasis mintyse, ei na aplink aukurą ir beria į ugnelež žiupsnius druskos. Paskui – kartojame mes. Šeimininkas ima indą su grūdais ir vėl eidamas ratu aplink šventą ugnį, vėl melsdamasis be garsio beria grūdų – taip, lyg sėtūjuos į ugnį, į paslaptį – pjučiai ne šioje žemėje.

Vėliau tą patį kartojame mes. Ir pagaliau laikas skaityti, prieš tai mintyse maldaus gero Lietuvai ir sau. Po viena eilėraštį. Jotvingių, prūsų ir gal artimųjų vėlėms. Pirmą kartą esu tokiuose skaitymuose, tarsi girdžiu, kaip gamta ir antgamtė priima mano kolegų poeziją... Stengiuosi skaityti kuo natūraliau, juolab kad senokai esu pagalvojęs, jog svarbiausiai poezijos skaitytojai ir girdėtojai yra dievai.

Lyg jaučiu – jotvingiai ir prūsai myūn klausosi.

Po skaitymuo šeimininkas pakiečia pasivaisti medinėje pilaitėje. Pakeliui galvoju: „Kokią senovinės naujovę ar naujovišką senieną jis čia sukūrė?“ Juoba kad P. Lukoševičius pasako: kai kurių paslapti – kodėl čia, kodėl taip – negali išsudoti. Tokia ne tik jo, bet ir senelio tévo, gal ir jotvingių valia.

***

Vakarop Punsko lietuvių kultūros namuose galbūt apsilanko Just. Marcinkevičiaus vėlė, nes beveik pilnoje klausytojų salėje pristatomas S. Birgelio ir jo talkininko, operatoriaus Roberto Varnelio filmas „Baladė apie Justiną Marcinkevičių“. Paskui – daug neblogos ir net geros poezijos – per sielas, per kūnus, ir...

90-ojo kūrybinio sezono birželio mėnesio repertuaras

9 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietai kainos – 60 Lt.

10 d., penktadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelle Schmitto „Smulkūs vedybiniai musikaltimai“. Dviųjų dalų vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

10 d., penktadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Abi Morgan „Mažutis dinamitas“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

11 d., šeštadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbatos su citrino“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

14 d., antradienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigone Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilho „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 15, 30 Lt.

15 d., trečadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelių pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerininis teatras

9 d., ketvirtadienį, 12 d., sekmadienį, 15 d., trečadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiū ir Pantagruelis“. Užstalei tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 28, 35 Lt.

11 d., šeštadienį, 18 val. Pero Lagerkvisto „Neūžauga“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietai kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

14 d., antradienį, 19 val. „Lauros kosmosas“. Režisierė ir pjėsės autorė Agnė Dielytė. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 30, 35, 40 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

11 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Daktaras Kripštuks pragare“. Paslaptinga istorija, nutinkusi Kaune. Nuo 6 m. Režisierė J. Januškevičiūtė. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

12 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Žirafa su kojinėmis“. Spalvoti draugu nuotykiai džiunglėse. Nuo 5 m. Režisierė G. Radvilavičiūtė. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

10 d., penktadienį, 17 val. Mairo nio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – poeto Vytauto Mačernio 90-mečio jubiliejaus šventė. Pranešimų skaitys: hum. m. dr. Regimantas Tamošaitis „Jaujystės šviesos poezija“, rašytoja Aldona Ruseckaitė „V. Mačernio archyvo ypatumai“. Aktoriai Inga Mikutavičiūtė, Gabrielė Aničaitė, Neringa Neškrautė, Aleksandras Kleinas, Saulius Čiučelis, Artūras Sužiedėlis, Mantas Cegelskas, Mikalojus Urbonas atlikis V. Mačernio kūrybos kompoziciją. Prieš renginį kviečiame aplankytį Vytauto Mačernio 90-osioms gimimo metinėms skirtą parodą „Man patiko tik vandenys gilus“, kuria parengė muziejininkė Albina Protienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

10 d. penktadieninis koncertų ciklas „Dūdos Laisvės alejoje“

Dalyvauja: Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“ (vadovas Remigijus Žarėnas) ir merginių choreografinė grupė. Dirigentas Ričardas Kukulskis, merginių choreografinės grupės vadovė Stefanija Kazlauskienė.

16.30 val. orkestro koncertas Miesto sode.

17 val. orkestro eisena nuo Miesto sodo iki Rotušės aikštės.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

XVI Pažaislio muzikos festivalis

11 d., šeštadienį, 18 val. Kauno valstybinė filharmonijoje – Klaipėdos kamerininis orkestras (meno vadovas Mindaugas Bačkus), solistas ir dirigentas Alexander Paley (fortepijonas, JAV). Wolfgango Amadeuso Mozarto Koncertai fortепijonui ir orkestrui Nr. 15, 17, 18, 19. Bilietai kainos – 10, 15, 20 Lt.

12 d., sekmadienį, 17 val. Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje – „Džentelmanų duetas“. Vilhelmas Čepinskis (smuikas), Sergej Krinincin (gitara). Georg Philipp Telemann, Niccolò Paganini, Pablo de Sarasate, Astor Piazzolla. Bilietai kaina – 20 Lt.

15 d., trečadienį, 19 val. Pažaislio vienuolyne – koncertas Okupacijos ir genocido dienai. Vidmantas Bartulio „Requiem“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis), berniukų ir jaunuolių choras „Ažuoliukas“ (meno vadovas ir vyr. dirigentas Vytautas Miškinis), valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“ (meno vadovas Algirdas Budrys). Solista: Sandra Janušaitė (sopranas), Vaidas Vyšniauskas (tenoras), Egidijus Dauskurdis (bosas). Dirigentas Petras Bingelis. Iejimas nemokamas.

Bilietai galima įsigyti Kauno filharmonijos kasoje antradieniais-sekmadieniais 14-18 val. Perkant bilietaus į 5 festivalio koncertus, suteikiama 20 proc. nuolaida. Kauno filharmonijos kasoje galima įsigyti ir dovanų kuponą į Pažaislio muzikos festivalio organizuojamus renginius. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

9 d., ketvirtadienį,

18-19 val. Klasika Miesto sode (Laisvės al. 93). Dalyvaus styginių instrumentų kvartetas „Colegium“, Aras Biskis (mušamieji, JAV), Virginis Tamulis (violončelė).

19.30-20.30 val. Vakarai prie Galerijos (Nepriklasomybės aikštė 12). Džiazas, indiški šokiai, šachmatų žaidimai, daunuojamoji poezija, arbata.

21-22 val. „Romuvos pasažas“ (Laisvės al. 54). SLAM poezijos valanda.

IV šiuolaikinio meno festivalis „Kaunas mene: institucijos, menininkai, projektai“

9 d., ketvirtadienį,

18 val. Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejuje (Rotušės a. 28) – Kristinos Norvilaitės parodos „Parašyk man laišką“ atidarymas. Paroda veiks iki birželio 30 d. Muziejaus darbo laikas II-VI 10-17 val.

18 val. galerijoje „MJ Studija“ (Rotušės a. 1) – Laisvydės Šalčiūtės parodos „Nepakankama nekaltybė“ atidarymas. Paroda veiks iki liepos 1 d. Galerijos darbo laikas II-V 12-18, VI 12-17 val.

18 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) – Raphaelio Cuomo, Marios Iorio (Italija) filmai „Sudeuropa“, „Vertėjas“; Tado Vosylius interaktyvi projekcija „Ir sieną“; Aurimo Švedo videoinstaliacijos „Atvirksčioji kinematika“, „Kultūros namai“. Paroda veiks iki liepos 1 d. Galerijos darbo laikas II-V 12-18 val., VI 11-16 val.

20 val. Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus kiemelyje (Rotušės a. 28) – Židrijos Janušaitės performansas „Kita tyla“.

21.30 val. kavinės „Skliautas“ lauko ekrane (Rotušės a.) – FemLink videokoliažas „Pasiprišinimas“.

10 d., penktadienį,

18 val. Ryšių istorijos muziejuje (Rotušės a. 19) – Albanijos šiuolaikinis menas. Paroda veiks iki liepos 7 d. Muziejaus darbo laikas III-VII 10-18val.

18 val. Kauno fotografijos galerijoje (Rotušės a. 1/Vilniaus g. 2) – Pjetrų Korėjos šiuolaikinis menas „...namuose – kelyje“. Paroda veiks iki liepos 3 d. Galerijos darbo laikas II-V 11-18 val., VI-VII 11-17 val.

21.30 val. Daugirdo amfiteatre (T. Daugirdo g. 4) – Afrikos šalių filmų programa: Zezé Gamboa „Herojus“ (90 min.).

13 d., pirmadienį,

20.30 val. kavinės „Skliautas“ lauko ekrane (Rotušės a.) – Afrikos šalių filmų programa: José António „Kitos frazės“ (52 min.).

14 d., antradienį,

21.30 val. Daugirdo amfiteatre (T. Daugirdo g. 4) – Afrikos šalių filmų programa: Julio Silvao Tavares „Batuque – žmonių sielos“ (52 min.); Leao Lopes „Bitu“ (52 min.).

Ankyščių rajono savivaldybės taryba įsteigė kasmetinę Antano Baranausko literatūrinę premiją už profesionalų kūrėjų grožinės literatūros kūrinius (knygas), sklepijančius meilę Lietuvos gamtam ir Antano Baranausko giminės aplinkai, atskleidžiančius žmogaus ir gamtos dvasinių ryšį, arba profesionalios literatūrologijos kūrinius, skirtus Antano Baranausko kūrybai.

Premija skiriama konkurso būdu. Jame bus vertinamos per pastaruosius trejus metus išleistos knygos. Kandidatus premijai gauti gali siūlyti meno kūrėjų asociacijos, visuomeninės organizacijos, leidyklas, patys kūrinių autorai.

Prašome kandidatus siūlyti ir knygas (2 egz.) siuptyti iki 2011 m. liepos 17 d. Lietuvos rašytojų sąjungai (K. Sirvydo g. 6, Vilnius).

Lietuvos rašytojų sąjungos informacija

In memoriam

RIMANTAS ČERNIAUSKAS

1950 09 10 – 2011 06 01

Lietuvos rašytojų sąjunga su didžiulių liūdesiu praneša, kad eidiama šešiasdešimt pirmuoju metus staiga mirė jos narys prozininkas, dramaturgas Rimantas Černiauskas.

R. Černiauskas gimė 1950 m. rugpjūčio 10 d. Dauguose, Alytaus r. 1968 m. baigė Švėkšnos vidurinę mokyklą. 1968-1973 m. studijavo Vilniaus universiteto Matematikos fakultete. 1973-1976 m. dirbo matematis mokytoju Klaipėdos 14 vidurinėje mokykloje, 1976-1988 m. – Suaugusiuju aklujų mokyklas Klaipėdos skyriuje. Nuo 1987 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos Klaipėdos skyriaus pirmininkas. Literatūrinį kelią pradėjo rašydamas eileraščius, o nuo 1974 m. ėmė reikštis kaip prozininkas.

Pirmajį apskrymų knygą „Šiapus debesų“ Rimantas Černiauskas išleido 1980 m., vėliau išėjo knygos suaugusiesiems ir vaikams: „Gusto istorijos“ (1983), „Senelės išdaigos“ (1984), „Tikrieji miestelio vyrai“ (1990), pjesių rinkinys „Nuoširdumo klubas“ (1992), „Laužai palėpės“ (1995), „Jūra yra sūri“ (1997), „Gustas“ (1997), „Kairiarankų šalis“ (2000), „Pasakėlės vaikams, vanagams ir sliekams“ (2003), „Samdomo žudiko išpažintis“ (2004), „Koridorų vilkas“ (2007), „Slieko pasaka“ (2007), „Vaikai ir vaiduokliai“ (2009). Sudare eileraščių rinkinius „Iš šviesų“ (1990) ir „Viskas žmogui“ (1990), nuo 1992 m. – Klaipėdos krašto literatūrinio kultūrinio almanacho „Baltija“ sudarytojas ir redaktorius. Yra išvertes prozos knygų iš rusų ir švedų kalbų, o jo novelės verstos į rusų, lenkų, švedų, ispanų, prancūzų kalbas.

R. Černiausko knygos sulaukė ivertinimo ir Lietuvoje, ir užsienyje. 1988 m. už Maskvoje rusų kalba išleistą knygą „Kovingas charakteris“ („Voinstvennyj charakter“, 1987) jis buvo apdovanotas M. Gorkio premija; 1996 m. už apysaką „Laužai palėpės“ – Ievos Simonaitytės literatūrine premija.

2007-ųjų „Metų knygos“ rinkimuose jo kūrinių „Slieko pasaka“ buvo apdovanotas kaip geriausia knyga vaikams, o pernai knyga „Vaikai ir vaiduokliai“ tapo laureate.

Už aktyvią kūrybinę veiklą skatinant rusų ir lietuvių rašytojų bendradarbiavimą bei apskrymų ciklą apie Donelaitį 2008 m. rašytojas pelnė tarptautinę K. Donelaičio premiją.

Kauno karuselė

Birželio 4 d. Kauno Santakos parke atidengtas ir pašventintas **Jono Pauliaus II paminklas**, aukotos Padékos už beatifikaciją Mišios dékojant Dievui už palaimintojo Jono Pauliaus II gyvenimo ir šventumo pavyzdį, už meilę Lietuvai, palaičių gūdžiu sovietmečiu ir padrašinimą pirmaisiais Nepriklausomybės metais. Nors paminėto statymas sukėlė gana daug prieštaragingų diskusijų, paliktais pirminis skulptūros ir jos vietas variantas. Popiežius kalnelyje 1993 m. rugpjūčio 6 d. aukojo šv. Mišias, kuriose dalyvavo per 120 tūkstančių žmonių.

Iškilmių pradžioje atidengtas Kauno arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus ir arkivyskupijos tikinčiųjų iniciatyva pastatytas paminklas, kurį sukūrė Lenkijos skulptorius, Krokuvos dailės akademijos profesorius Czesławas Dzwigajus. Paminklą pašventino arkivyskupas S. Tamkevičius, o atidėjimo aktą (vėliau įmūrytą postamente) pasiraše Bažnyčios bei valdžios atstovai. „Šiandien pagerbiame vieną ištikimiausiu Jėzaus mokinį“, - sakė arkivys-

kupas S. Tamkevičius. Vakare Santakoje ta pačia proga parodytas miuziklas „Karolis. Pašaukei mane“ (autoriai – italų kompozitorius Sandro Di Stefano, Daniela Cologgi, R. Nicolai; režisierius Nerijus Petrokas), jau skambėjęs Katedros aikštėje Vilniuje. Jono Pauliaus II vaidmenį atliko Liudas Mikalauskas, dalyvavo Petro Bingelio vadovaujamas Kauno valstybinis choras, kiti atlikėjai. Projektą globojo Kauno arkivyskupas S. Tamkevičius ir politikas Kazys Starkevičius.

Kaune prasidėda jau visiems žinomas šiuolaikinio meno festivalis „Kaunas mene“, kasmet pasireinkantis vis kitokį priašą ir konцепciją. Šiais metais žadama startuoti birželio 9 d. Galerijoje „Meno parkas“ 18–20 val. pristatomi Aurimo Švedo bei Tado Vosyliaus projektais. A. Švedas, pasitelkės trimatės kompiuterinės animacijos priemones, videoinstaliacijoje „Kultūros namai“ koncentruojasi į tapatybės bei žvilgsnio kategorijas, o projekte „Atvirkščioji kinematika“ nagrinėjama žmogaus-marionetės tema. Videoinstaliacijoje rodomas antropomorfines žmogufigūres, kabančiam abstrakčiam būties laukę, beformėje erdvėje. T. Vosyliaus

pristatys 3D interaktyvią projekciją „Ir scena“, veikiančią priklauso mai nuo žiūrovų judesių.

Galerijoje „MJ Studija“ atidarama personalinė Laisvydės Šalciūtės paroda „Nepakankama nekaltybė“, kurioje reflektuojamai šiuolaikinėje visuomenėje egzistuojantys stereotipai, tradicinės šeimos konstruktas, nekaltybės ir kaltės jausmų daugiaprasmiskumas.

Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejuje grafikės Kristinos Norvilaitės projekte „Parašyk man laišką“ eksponuojami lino raižiniai bei objektai – pašto dėžutės. Stengiamasi prabili apie susvetimėjimą, atkreipti dėmesį į nebenadravimo problemą. „Parašyk man laišką“ skatina žmones ne tik susimąstyti apie tai, ką praradome, bet ir siūlo būdą, kaip aktyviai keisti situaciją. Menininkė kvies lankytojus parašyti laišką, kuri galima įmesti į jiems patikusią pašto dėžutę.

20 val. Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejaus kiemelyje Židrija Janušaitė atliks performansą „Kita tyla“.

21.30 val. kavinės „Skliautas“ lauko ekrane – „Femlink“ videokolizas „Pasipriėsinimas“. „FemLink“ projekto misija – pristatyti moterų menininkų kūrybą ir siekti jų pripažinimo. Sudarymo principai.

pas: viena menininkė / viena šalis / viena tema / vienas videokūrinys.

Birželio 10 d. 18–20 val. „Kau-no fotografijos galerijoje“ atidarama Pietų Korėjos šiuolaikinio meno paroda „...Namuose – kelyje“, kurioje eksponuojami trylikos Pietų Korėjos menininkų kūriniai: tapybos darbai, fotografijos bei objektais.

„Ryšių istorijos muziejuje“ pristatoma Albanijos šiuolaikinio meno ekspozicija. Šios parodos ašis – tauto istorija. Parodoje rodomas kūriniai reflektuojamos Albanijos, kaip tautos, patirtys bei išgyvenimai, jos identitetas, kuriuos bandoma atskleisti ben-drame Europos istorijos ir kultūros fone.

21 val. Afrikos šalių filmų programa Daugirdo amfiteatre: vaidybinius filmus „Didvyris“.

I Kauno Nemuno krantinė vėl gržta miestiečių pamėgti nemokamai kino seansai po atviru dangumi. Pirmajame 2011 m. „Vasaros kino“ seance birželio 8 d. 21.45 val. bus parodytas britų režisierius Mike'o Leigh filmas „Vėjavaikė“. Už vaidmenį Jame aktorė Sally Hawkins buvo apdovanota „Auksiniu gaubliu“ bei Berlyno kino festivalio „Sidabriniu lokiu“.

Kiekvieną vasaros trečadienį vakarą „Vasaros kinas“ pristatys įdomius, žiūrovų ir kritikų visame pasaulyje pamėgtus, prestižiausiai apdovanojimais įvertintus kino filmus. Iš viso bus parodyta dešimt europietiškų filmų.

Rugpjūčio 10 d. Kauno žiūrovų laukia pažintis su geriausiu 2009-ųjų Europos filmu, Kanų kino festivalio „Auksinės palmės šakelės“ laureatu, austrių režisierius Michaelio Haneke's „Baltuoju kaspinu“.

Programoje – ir geriausias šių metų lietuviškas filmas – aštuoniomis „Sidabrinėmis gervėmis“ apdovanota Kristijono Vildžiūno juosta „Kai apkabinsiu tave“, kuri, beje, buvo filmuojama Kaune.

Paskutinis programos filmas – nepamirštamu garso takeliu užbūriantis, „Oskaru“ už geriausią filmui sukurta dainą įvertintas Johno Carney „Kart“.

„Vasaros kinas“ prie Nemuno jau tampa gražia tradicija. Padedami mūsų šaunų partnerių ir būrio draugų, siemet vėl kviečiame kauniečius ir miesto svečius pasimėgauti geru kinu gryname ore“, – sakė projekto „Vasaros kinas“ koordinatorė Asta Martinonytė.

Kino peržiūros šiai metais vyks kiekvieną trečadienį nuo birželio 8-osios iki rugpjūčio 24-osios, prasidės 21.45 val.

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Quo vadis“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, birželio 14 d., Kitokio kino klube žiūrėsime istorinę dramą „Quo vadis?“. Tai Nobelio premijos laureato Henryko Sienkiewiczaus romano ekranizacija, su holividiniu užmoju atkurianti imperatoriaus Nerono laikų senovės Romos realijas (filmas kačinavo per 18 milijonų dolerių ir yra brangiausia Lenkijoje kino produkcija). Ro-

mano ir filmo pavadinimas kilęs iš apokrifinio pasakojimo apie apaštalą Petrą, kuris neva jau po Kristaus mirties bėgo iš Romos nuo imperatoriaus Nerono persekiojimo ir senajame Apijaus kelyje susitiko Jėzū. „Quo vadis, Domine?“ („Kur eini, Viešpatie?“) – paklausė jo Petras. – „Grįžtu į Romą, kad vėl būčiau nukryžiuotas“, – atsakė Kristus.

Keturios kanonizuotos Evangel-

lijos šio fakto nepatvirtina, tačiau toje vietoje, kur Petras neva kalbėjosi su Kristumi, romėnai iš tikrujų pastatė koplyčią. Kaip tik tada Nero išakymu pirmieji Kristaus tikėjimo išpažintojai buvo pasmerkti siaubingai mirčiai liūtų nasruose. Režisierius sakė, kad filme yra trys svarbiausios temos. Valdžia, kurią įveikė tikėjimas. Tikėjimas, kuris atneše meilę. Meilę, kuri pakeitė Romą.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kas sugriovė Sovietų Sąjungą?

Gediminas JANKAUSKAS

Gruzijos kino klasikos programoje po lyrinio šedevro „Gyveno strazdas giesmininkas“ rodomas kitas režisierius Otaro Joselianio filmas „Pastoralė“ (penktadienis, 19.05 val., LTV2). Tai ironiškai graudus pasakojimas apie tai, kai jaučiai muzikantų iš Tbilisišio grupė atvyksta į kalmu kaimelį. Čia jie nutarę paatostogauti ir parepetuoti. Tačiau režisierius ypač akcentuoja pastaraisiais metais įvykusias permainas, užmirštas tradicijas, atotrukų tarp miesto ir kaimo, kuriame jau nėkas nedainuoja gražių senovinių dainų, o muzikantai groja jiems nesuprantamą muziką...

Filmė beveik nieko nevyksta, tačiau nykstančio pasaulio atmosfera pagauta taip, kad sunku nuo ekrano atitraukti akis. Sovietmečio cenzoriai, „Pastoralėje“ ižvelge metaforiškai prasmę, visai kliudė siam filmui susirasti savo žiūrovą. Tik praėjus septyneriems metams po premjeros „Pastoralė“ pakliuvo į Berlyno tarptautinį kino festivalį, kuriame buvo apdovanotas FIPRESCI prizu.

Liūdesys dvelkia ir iš filmo „Dingę jūreivai“ (penktadienis, 21.35 val., Lietuvos ryto TV), nes

jame veiksmas rutuliojas laive, kuris, ko gero, daugiau niekad neišplauks į jūrą. O kas gali būti liūdnėsnio už jūriniinkus, priverstus vėgetuoti krante, kai siela tebesiveržia į vandenyno platumas? Trys vyriškiai – laivo „Aldebaran“ kapitonius Abdulas Azisas, jo padėjėjas graikas Diamantis ir jaunas jūreiviai Nedimas – bando surasti savo vietai iš esmės pasikeitusiame gyvenime.

Lietuvos televizijų mėgstamas „Gladiatorius“ (penktadienis, 22.55 val., LNK) turi visus gero filmo komponentus – su holividiniu užmoju pasakojamą intriguojančią istoriją, įspūdingas dekoracijas ir visą pulkų kino žvaigždžių. Filmas pelnytai lyginamas su klasikiniu „Spartaku“, tik Ridley Scotto „Gladiatoriuje“ nemažai vietos užima modernūs kompiuteriniai efektais, kurie Stanley Kubricko laikais kinematografininkams né nesisapnavo. Spartako vadovaujanas Romos vergų sukiliemas vyko 71 metais prieš Kristaus gimimą, o „Gladiatorius“ veiksmas plėtojamas dar šimtmečiu anksčiau. 180 metais prieš naująjų era Romos legionų karo vadas Maksimas (aktorius Russellas Crowe) laimi mū-

si su germanais ir gržta namo. Čia jo laukia ne tik nugalėtojų laurai, bet ir netikėta žinia: mirštantis valdovas Markas Aurelijus liepia padaryti viską, kad jam mirus sosto neužimtį jo garbėtroška sūnus. Tačiau tėvo ketinimus įspėję Komodas ima žaisti pagal savo scenarijų, kuriame narsiam karu vadui numatyta gladiatoriaus dalia.

Pagal Vytauto Žalakevičiaus scenarijų sukurto filmo „Faktas“ (šeštadienis, 18.30 val., LTV) pagrindą sudaro realus Antrojo pasaulinio karą įvykis, žinomas kaip Pirčiupio tragedija (1944 m. birželio 3 d. hitlerininkai sudegino 119 nekalytų žmonių).

Režisierius šią istoriją pasakoją pasitelkdamas gyvų liudininkų parodymus, kurie susipina su sodriais lietuviško kaimo vaizdais.

Nors filme nėra pagrindinių vaidmenų, rusų aktorė Jelena Solovėj buvo apdovanota prizu Kanų kino festivalyje.

Šiandien yra nemažai ramaus psychologinio kino gerbėjų, kurie su malonumu pasižiūrės pagal Antano Vienuolio apskrymus sukurta Algimanto Puipos filmą „Arkiavagio duktė“ (šeštadienis, 22.40 val., TV1), nors anksčiau jis buvo nemažai kritikuotas. Filmas lietuviš-

kai vangus, kupinas kruopščiai atrinktos buities, pasakoja apie pačius kaimo žmonių rūpesčius ir jausmus. Ekrane atgyja caro laikų Lietuvoje vykusi kaimo istorija. Kazimieras Pečiūra susituokia su jaunaja Kamile, atveda ją į savo namus, kuriuose, be motinos, dar gyvena patėvės Augustinas ir netikras Kazimiero brolis, jaunasis Benedekas. Tačiau netrukus Kazimierui lemta eiti tarnybon. Praktiško prototyros, prieš palikdamas namus, pirmiausia pasirūpina turto dalybos. Tik vieno nenumato – kad našmuose su jo žmona lieka jaunelis Benedekas.

Itempto siužeto dramoje „Išpirka“ (šeštadienis, 21.00 val., LNK) Melas Gibsonas vaidina modernios aviaciompijų šefą Tomą Muleną, kurio mažametis sūnus Šonas pagrobiamas vidury baltos dienos tiesiai tévams iš panosés. Po kurio laiko anonimas telefonu pareikalauja dviejų milijonų dolerių, nedviprasniškai priminės pašnekovui: „Juk tu visada mokėjai atsipirkti.“ O neturėkš Mulenas meta išsūkį šantažuotojui ir tiesioginiame TV eteryje pažada tokius pinigus sumokėti tam, kuris suras pagrobėjus.

„Civilinis ieškinys“ (šeštadienis, 1.05 val., TV3) patiks tiems, kuriie žavisi vienišais kovotojais už teisybę. Būtent toks yra Johno Travolta vaidinamas advokatas Janas

Šlichtmanas – klestintis teisininkas, kuris imasi tik pelningų bylų ir dažniausiai jas laimi. Naujoji byla iš pradžių išgali atrodo lengva. Tačiau netrukus procesas virsta varginančia kova, nes ši kartą Šlichtmanas metė iššūkį stambiai kompanijai, kurios nuodingos atliekos taip užteršė vandenį, kad keli nedidelio miestelio vaikai mirė nuo leukemijos.

Jei vis dar naivai galvojate, kad sovietų imperiją sugriovė Vytautas Landsbergis, pats laikas pakeisti šią nuostatą. Amerikiečiai filme „Carlio Vilsono karas“ (šeštadienis, 1.45 val., LNK) įvardija visai kitą žmogų, atlikus šią svarbią misiją. Jau pradiniuose filmo kadruose didelėmis raidėmis užrašyta: „Tai padarė Carlis!“ Šis pergalės sūkis puikuojasi kažkokiamė angare, kuriame tvarkingomis eilėmis susirikiavusies „nematomo fronto“ kovojojams rodomas pasididžiavimo savimi neslepiantis Tomas Hankas, o jo herojaus Čarlio Vilsono bendražygiai girdi tokius vadovybės žodžius: „Saltasis karas turejo daug didvyrių, bet Čarliui Vilsonui jame atiteko ypatinges vaidmuo.“

Nepaprastą misiją filme „Paskutinis samurajus“ (sekmadienis, 21.00 val., LNK) atlieka ir T. Hanko kolega Tomas Cruise'as. Jis vaidina amerikietį karininką Nataną Algrena, kuris 1876 m. po „šlovinių“ žygį prieš beginklius indėnus siunčiamas į Japoniją. Tekančios Saulės šalies imperatoriui nusprenė apginkluoti savo kariuomenę vaikietiškai ir ieško patyrusiu karininku – instruktoriu. Tolimoje Jokohamo Algrena tikisi pabėgti nuo įkyrių netolimos praeities smėklų, bet patenka į dviejų skirtingu civilizacijų konflikto zoną.